

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

1. ГЕОГРАФІЯ І ТОПОГРАФІЯ

- *Географічні характеристики та топографічний профіль.*
- *Можливості особливого розвитку, які визначаються географічним розташуванням.*
- *Переешкоди регіональному розвитку.*
- *Зв'язки з іншими областями.*
- *Відстань від основних точок росту і центрів зосередження населення.*
- *Основні зв'язки з обласними, міжобласними та міжнародними транспортними магістралями (дороги, залізниці, аеропорти).*
- *Географічні характеристики та топографія*

Хмельницька область як адміністративно-територіальна одиниця у складі України утворена 22 вересня 1937 року.

Розташована на південному заході Східноєвропейської рівнини в зонах лісостепу та мішаних лісів (Полісся). Територія області лежить між 48°27' та 50°37' північної широти й між 26°09' та 27°56' східної довготи.

Межує на сході з Вінницькою, заході – Тернопільською, північному заході – Рівненською, півночі – Житомирською та півдні – Чернівецькою областями.

Територія області становить 20,6 тис. кв. км. Протяжність з півночі на південь 256,2 км, із сходу на захід – 192,5 км.

Більшу центральну частину області займає Подільська височина (переважні висоти 270—370 м), по якій проходять вододіли Дніпра, Південного Бугу і Дністра.

На північному заході в межі області заходить [Волинська височина](#) (висоти до 329 м), а на півночі — [Поліська низовина](#) (висоти 200—250 м).

Південний захід перетинає [Товтровий кряж](#), на якому є найвища точка області — гора [Велика Бугаїха](#) (409 м). Тут поширені карстові форми рельєфу, трапляються печери ([Атлантида](#), Залучанська).

Крайній південь має пасмоподібну поверхню, розчленовану каньйоноподібними долинами приток [Дністра](#). Рівень [Дністровського водосховища](#) (121 м) є найнижчою висотною відміткою.

Обласний центр – місто Хмельницький, розміщений близько до географічного центру області на перетині шляхів з півночі на південь та заходу на схід.

Основними центрами економічної активності на крайніх географічних точках області є:

на заході м. Волочиск, на півночі – м. Шепетівка, на півдні – м. Кам'янець-Подільський, на сході смт. Летичів (найменш розвинене серед вказаних пунктів).

Розміщення області у південно-західній частині України має певні стримуючі фактори розвитку:

Область в стороні від найбільш розвинених регіонів;

Транзитний потенціал області є досить обмеженим, оскільки транспортні потоки Захід-Схід проходять в основному північніше області, транспортні потоки Івано-Франківськ – Київ, Тернопіль – Київ та Чернівці- Київ, які проходять через Хмельницьку область не є надто великими, оскільки основні переходи через західний кордон України сконцентровані в Львівській та Волинській областях;

В той же час, аналіз показує, що в розміщенні міст-мільйонників, які виконують функції регіональних столиць по території України, південно-західний напрям є вільним.

Між найбільшими тут містами Київ та Львів відстань понад 530 км. Натомість від Хмельницького до Києва – 318 км, до Львова – 240 км, до Тернополя – 118 км, до Рівного – 189 км, до Чернівців – 187 км, до Вінниці – 120 км.

Таке розміщення Хмельницького дає змогу перетворити місто у регіональний центр Південно-західного регіону.

Витягненість області з півночі на південь створює додаткові проблеми з доступністю південних та північних районів до обласного центру, оскільки районні центри Славута, Шепетівка, Ізяслав, Полонне, Кам'янець-Подільський, Нова-Ушиця знаходяться на віддалі понад 100 км від обласного центру¹.

В той же час витягненість області північ-південь дає змогу мати на території області декілька природних та кліматичних зон та зменшує ризики тотального впливу погодних факторів на сільське господарство по всій території області.

Умовно в межах області спостерігається принаймі три зони, які відрізняються за природньо кліматичними умовами: Південна – Кам'янець-Подільський та Новоушиський райони, Північна – Славутський, Шепетівський, Полонський райони, Центральна – решта районів.

Середньорічні температури: літня +19град.С, зимова - 3 град.С. Максимальна літня температура 36-38 град.С тепла, зимова 31-35 град. С морозу. Кількість опадів 510-580 мм (середньорічна).

Ґрунти переважають сірі опідзолені та чорноземи².

По території області протікає понад 3 тисячі річок і потічків. Найбільші ріки - Дністер, Південний Буг, Горинь, Случ, Збруч, Смотрич. Область має 60 водосховищ з обсягом води 153 млн.куб.м, 1799 ставків. Найбільші водосховища - Дністровське та Щедрівське на Південному Бузі. Споруджено 1858 ставків і водосховищ, головним чином у басейнах Горині та Південного Бугу, зокрема Щедрівське (1258 га), Новоставське (1168 га), Кузьминське (765 га).

---

¹ Додатки 1-2. Віддаленість районів від обласного центру, Транспортні магістралі області

² Додаток 3. Клімат та ґрунти.

По запасах водних ресурсів регіон займає 6 місце в країні.

В межах області річкою придатною для річкового судноплавства є Дністер.

Розміщення річок та водойм по області є досить рівномірним.

Залісненість території області є не значною, ліси складають 14% всього земельного фонду, в той час, як рілля 61%. Розораність сільськогосподарських земель складає 80%.

Таблиця 1. Структура земельного фонду:

Розподіл земель за цільовими призначеннями та функціональним використанням	тис.га
Всього	2062,9
у тому числі	
сільськогосподарські угіддя що становить 3,8 % від площі с/г угідь України	1568,3
з них рілля:	1254,5
ліси та інші лісовкриті площі	287,2
забудовані землі	84,4
землі водного фонду	62,5
інші землі	60,5

- *Структура земельного фонду є сприятливою для розвитку сільського господарства, як рослинництва так і тваринництва.*

Корисні копалини Хмельниччини³

Область розміщена в територіальній зоні де не має такої кількості корисних копалин різноманітного характеру, як у Придніпров'ї чи Донбасі. Втім на території області є родовища копалин, що мають промислове значення. Зокрема Національний атлас України дає інформацію про такі родовища:

Каолінові⁴

Купинське, Буртинське, Судимонтське; Майдан-Вільське, Думанівське

Мінеральні води⁵

Маківське, Сатанівське, Волочиське, Теофіпольське, Острозьке

Глини

Завальське

Кривінське

Глини бентонітової⁶

Лижівське

Травертин⁷

Великокужелівське

Графіт⁸

³ Додаток 4. Основні корисні копалини Хмельниччини.

⁴ **Каолін**, (рос. *каолин*, англ. *kaolin*, нім. *Kaolin* n) — гірська порода, що складається переважно з каолініту, білого кольору. Від назви місцевості Каолін у Китаї. Формула: $H_4Al_2Si_2O_9$, або $Al_2O_3 \cdot 2SiO_2 \cdot 2H_2O$; головна складова частина звичайної глини. Має високу вогнетривкість та низьку пластичність. Жовта глина служить сировиною керамічного і гончарного виробництва (палена цегла, дахова черепиця, дренажні і каналізаційні труби, горшки тощо). Після обпалення при 1200—1300°C керамічні вироби втрачають здатність поглинати воду і мають відносно високу механічну міцність.

Чистий каолін іде на виготовлення фарфорових і фаянсових виробів, які обпалюють при 1300—1400°C. Каолін застосовують як наповнювач у паперовій промисловості

⁵ . Розвідані та досліджені родовища мінеральних вод: Збручанське, Зайчиківське, Маківське – типу "Нафтуся", Теофіпольське – типу "Миргородська", Полонське – родоноvidи, 10 родовищ столових вод. Всі паспортизовані.

⁶ **Бентонітові глини** — глини, до складу яких входять головним чином монтморилоніт і палігорськіт. Бентонітові глини мають добру каталітичну активність, зв'язуючі і склеюючі властивості.

Сорбційні властивості глин широко використовуються для знебарвлення й очищення олій і жирів у харчовій, нафтовій, текстильній промисловості, для виготовлення ліків, очищення води, сорбції радіонуклідів, важких металів, пестицидів тощо.

Каталітична активність бентонітових глин обумовила їхнє використання в якості каталізаторів у ряді хімічних виробництв, синтезі каучуку, крекінгу нафти

⁷ **Травертин** (від іт. *Travertino*, лат. *Anic tiburtinus* — тібурський камінь) — вапняний туф, полікристалічна, міцна, тонкозерниста гомогенна гірська порода. Травертин використовується як будівельний і облицювальний камінь (а також і для обробки внутрішніх приміщень).

⁸ Буртинське родовище графіту розташоване в Полонському і Шепетівському районах. Руди цього родовища легко збагачувальні. Вихід графітового концентрату з них складає 95%, зольність концентрату низька (від 2.5% до 11%). З руд можливе отримання всіх сортів і марок графіту. Запаси і прогнозні ресурси графітових руд в цілому по родовищу складають 350 млн. тонн.

Буртинське
Купинське

Сапоніт⁹
Варварівське

Фосфорит¹⁰
Джурджівське
Ковалівське

Вапняки
Лисогірське
Закупнянське

Онiкс мармуровий¹¹
Калюсик

Торфородовища
Ровецьківське, Вовківське, Вовковецьке, Плосківське, Бужоцьке,
Ямпільське, Заплави Хомори, Завишня, Черенки

Буре вугілля
На території області заходить Кременецьке родовище

Граніти
На території області розвідано 21 родовище граніту з запасами 230-250 млн. куб. м, що повністю забезпечує потреби області в будівельній сировині на 100-120 років. На півночі і в центральній частині області встановлено ряд перспективних родовищ червоного та темно-сірого граніту, діориту та лабрадориту з високими декоративними властивостями.

---

⁹ український сапоніт належить до алюмінієвого різновиду, а значна кількість Fe₂O₃ належить лімоніту, що строкате забарвлює кору вивітрювання. Елементи-домішки всапонітовій глині представлені (%): Zn- 0,12; Cr- 0,005; Li - 0,002; Ba,V, Ni по 0,0015; Cu, Zn, La по 0,0014; Sc, Ga по 0,0007; Pb - 0, 0005. Фізико-хімічні властивості сапоніту: зовнішня питома поверхня (для фракції 0,053 мм) -1037,1 - 1079,7 м²/кг; здатність до набрякання - 2,0 %; колоїдність - 11,7-12,7%; ємність катіонного обміну - 54,8 мг.екв. на 100 г.

Пошуково-оцінні роботи на сапоніт у межах західного схилу У ІД проводяться останні 20 років. За цей час геолого-економічну оцінку одержали чотири ділянки: Ташківські (I і II), Радошівська і Варварівська, розташовані на півночі Хмельницької області. Запаси і прогнозні ресурси сапоніту в їхніх межах нараховують 10-20 млн т. На одній з ділянок сапоніт добувається невеликим кар'єром, готова продукція випускається в м. Славута. На основі Хмельницького сапоніту Інститутом кормів і землеробства на дослідному заводі Вінницького НВО „Міндобрива" отримана нова мінеральна добавка для-тварин і птахів під назвою „фісташки" (Гурський, Білошапський, 1994).

¹⁰ Фосфорит (геол.) - плотный или волокнистый агрегат апатита(Ca₅(PO₄)₃Cl или Ca₅(PO₄)₃F обыкновенно с некоторой подмесью, напр., окислов железа, кремнекислоты, углекислой извести, песку, глины. Цветаго беловатый, сероватый, желтоватый или бурый; твердость около 5 или меньше, уд. вес 3 - 3,2; разлагается соляной и азотной кислотой.

¹¹ **Онiкс мармуровий** - шаруватий вапняковий накіп, щільні напівпрозорі агрегати кальциту і арагоніту. Колір рожевий, жовтий, зеленуватий, коричневий. Характерний стрічковий малюнок за рахунок чергування різнозабарвлених шарів з різним ступенем прозорості. Твердість 3-4. Добре полірується.

Отже корисні копалини області в першу чергу є важливими для розвитку промисловості будівельних матеріалів, створення системи лікувально-оздоровчих закладів базованих на використанні лікувальних мінеральних вод та часткову заміну традиційних енергоресурсів на місцеві, особливо на периферійних територіях.

2. ТРАНСПОРТНІ КОМУНІКАЦІЇ

Залізничні шляхи

Захід-схід:

- *Тернопіль – Волочиськ - Хмельницький – Деражня - Жмеринка*

Північ-південь:

- *Здолбунів-Шепетівка-Старокостянтинів-Красилів-Хмельницький-Кам'янець-Подільський*
- *Через північну частину області проходить залізниця Ланівці-Білогір'я-Ізяслав – Шепетівка – Новоград-Волинський(Шепетівка – Полонне-Чуднів)*
- *В південній частині області є відгалуження Ярмолинці – Городок-Гусятин*
- *Найважливіші залізничні вузли: Хмельницький(Гречани), Шепетівка.*

Залізнична мережа області відноситься до Південно-Західної залізниці. У північному напрямку залізничні колії та станції обслуговує Козятинська дирекція залізничних перевезень, у південному, східному та західному – Жмеринська дирекція залізничних перевезень. В межах області діє 40 вантажних станцій.

Автомобільні шляхи (в межах області)

Захід – схід:

М–12 Стрий – Тернопіль – Кіровоград – Знам'янка
межа Тернопільської області – Волочиськ - Хмельницький (6000 авт./добу) - Хмельницький – Летичів - межа Вінницької області (9200–9600 авт./добу)

Північ – південь:

Р–05 Городище – Рівне – Старокостянтинів та Н–03 Житомир – Чернівці(через Старокостянтинів)
межа Рівненської області(3000 авт./добу) – Шепетівка (6000 авт./добу)– Старокостянтинів
межа Житомирської області (2500 авт./добу) – Старокостянтинів (6000 авт./добу) - Хмельницький (8000 авт./добу)– Кам'янець – Подільський

Мережа доріг загального користування на території області складає 7168,8км, з яких:

дороги державного значення – 845,1 км, в тому числі:

- *міжнародні – 148,2 км*
- *національні – 197,4 км*
- *регіональні – 495,6 км*

дороги місцевого значення – 6323,7 км, в тому числі:

- *територіальні – 1263,6 км*
- *обласні – 3640,3 км*
- *районні – 1419,8 км .*

Розподіл автомобільних доріг по типах покриття:

- цементобетонні – 56,4 км
- асфальтобетонні – 1235,4 км
- чорнощобеневе покриття – 3293,1 км
- білощобеневе покриття – 2091,3 км
- бруківка – 444,3 км.
- ґрунтові – 48,3 км

Розподіл автомобільних доріг за категоріями:

- I категорія – 40,6 км
- II категорія – 439,6 км
- III категорія – 1884,9 км
- IV категорія – 3973,7 км
- V категорія – 781,7 км

Штучні споруди на автодорогах

На автодорогах загального користування знаходиться 564 шт. мостів та шляхопроводів загальною довжиною 10271 м.п., 5797 шт. водопропускних труб загальною довжиною 82561 м.п.

Найбільшими автотранспортними вузлами області є Хмельницький, Старокостянтинів, Шепетівка

- всі районні центри області охоплені дорогами з твердим покриттям з обласним центром ;
- всі районні центри області охоплені дорогами з твердим покриттям між собою ;
- всі центри сільських рад охоплені дорогами з твердим покриттям з районними центрами ;
- всі сільські населені пункти області охоплені дорогами з твердим покриттям з центрами сільських рад ;

всі населені пункти області доступні до внутрішньо-регіональної системи доріг¹².

Система доріг всередині області є достатньо збалансованою і такою, що може забезпечити внутрішню обласну доступність всіх територій та населених пунктів. Проте стан доріг є в цілому не задовільним. Відсутність доріг I-ї категорії підтверджують обмеженість транзитного потенціалу області.

Повітряний транспорт

У області є один аеропорт - комунальне підприємство "Аеропорт Хмельницький", що належить до сфери управління Хмельницької обласної Ради.

¹² За інформацією Служби автомобільних доріг у Хмельницькій області (№1039 від 04.08.2010)

Аеропорт розташований на відстані 7 км на південний захід від м. Хмельницького. Загальна площа земельної ділянки, яку займає аеродром - 134,2 га., в тому числі летовище - 13,2 га.

Аеропорт має в наявності штучну злітно-посадкову смугу (ШЗПС) з бетонним покриттям розміри штучної злітно-посадкової смуги (ШЗПС): 2200 x 42 м, що відповідає класу В, PCN 13 /R/C/X/T/, ШЗПС обладнана світлосигнальною системою М-2. Комплекс радіотехнічних засобів ближньої навігації :

- з магнітним курсом посадки (МК пос) - 343°: курсо-глісадна система посадки СП-80;

- дальні та ближні привідні радіостанції системи заходу на посадку (ОСП) з магнітним курсом посадки (МК пос) - 163° та магнітним курсом посадки (МК пос) - 343°;

- комплекс засобів зв'язку.

Перон має 11 стоянок для транспортних повітряних суден (міцність PCN 16/F/D/V/T) та 25 стоянок для літаків АН-2.

Аеропорт може приймати літаки вдень і вночі злітною масою до 61 тонн.

Аеровокзальний комплекс аеропорту включає в себе приміщення для обслуговування пасажирів загальною площею 1500 кв.м, куди входить міжнародний сектор площею 800 кв. м.

Міжнародний сектор включає приміщення та устаткування для здійснення реєстрації авіаквитків, перевірки пасажирів на авіабезпеку польотів, митного контролю та паспортного контролю прикордонною службою.

Служби аеропорту можуть обслуговувати не менше 4-6 міжнародних рейсів в межах регламенту.

Хмельницький аеропорт функціонує, як самостійне підприємство з 1 квітня 1994 року. За період з 1994 р. по 2009р. з аеропорту відправлено та прийнято 80 тис. пасажирів(5300 на рік, або 15 на день) , 2000 тон вантажу(133 тони в рік, або 365 кг в день), 5500 рейсів(366 на рік, 1 в день).

Перспективні напрямки потоків пасажирів при міжнародних перевезеннях: Туреччина, Росія, Італія, Португалія.

В зоні впливу можливих пасажирських та вантажних потоків знаходяться Вінницька, Чернівецька, Тернопільська області.

В кожному з цих обласних центрів є свій аеропорт з технічними параметрами, близькими до Хмельницького аеропорту.

Більш-менш регулярні рейси здійснюються з Чернівецького аеропорту. Вінницький та Тернопільський аеропорти отримали власні програми розвитку, затверджені обласними радами та деяке фінансування на реконструкцію.

За загальнодоступною інформацією:

Вінницький аеропорт готується до передачі в оренду іноземній компанії для розміщення мало бюджетних авіаперевізників.

Тернопільський аеропорт планується розвивати в режимі співпраці обласної та міської ради.

В інтернеті щодо Хмельницького аеропорту позитивна інформація відсутня.

Розміщення Хмельницького аеропорту з точки зору охоплення прилеглих перспективних територій щодо пасажиро та вантажопотоку краще ніж у названих сусідніх містах.

У випадку більш енергійного просування розвитку будь-якого із вказаних аеропортів, Хмельницький аеропорт залишиться не потрібним ще досить довго і вкладення коштів у цей проект буде не ефективним.

Інфраструктура зв'язку

Телекомунікаційна мережа (кабельна) в області складає 65578 абонентів, в тому числі 65502 в населення, абонентів кабельного телебачення.

Телекомунікаційна мережа (бездротова) – 1044904 абоненти мобільного зв'язку.

Кількість підключень до Інтернет – 50774 абоненти, в тому числі 44314 в населення абонентів мережі Інтернет, що є досить низьким показником, а отже стримуючим фактором розвитку освіти, науки, управління.

Представлення області в Інтернеті є досить незначним.

Що стосується перспектив розвитку та використання транспортних комунікацій в області, то тут слід враховувати факт проходження головної траси Євро 2012 поза межами області. Це ще більше може звузити транспортні потоки Захід-Схід через область.

З іншого боку наявність паралельних до головних доріг державного значення доріг місцевого значення з твердим покриттям дає змогу оптимізувати маршрути транзитного транспорту і може забезпечити транспортну доступність більшості території області, що сприятиме вирівнюванню економічного розвитку районів області .

3. НАСЕЛЕННЯ ТА ДЕМОГРАФІЯ

Протягом останніх 20-ти років загальна чисельність населення області зменшується. Проте в останні 5 років намітилась тенденція до зменшення темпів падіння чисельності населення, як через смертність, так і через зменшення міграції за межі області.

Хмельницька область є чи не найбільш мононаціональною в Україні. За даними Всеукраїнського перепису населення, українці складають майже 94% населення області.

Табл. 2. Етнічний склад населення

Всього 2001 р, 1430,8 тис. осіб	Кількість (тис. осіб)	У % до підсумку
		2001 рік
українці	1339,3	93,9
росіяни	50,7	3,6
поляки	23,0	1,6
білоруси	2,7	0,2
євреї	1,4	0,1

Фактично моноетнічний склад населення є запорукою від протистоянь та конфліктів на міжнаціональному ґрунті та дає змогу створити досить гомогенний обласний простір.

Структура населення за віком є досить стабільною.

Табл. 3. Розподіл населення за ознакою працездатного віку

	Розподіл постійного населення за віком на початок року, тис. осіб	У тому числі у віці:					
		молодш ому за працезд атний	%	працезд атному	%	старшо му за працезд атний	%
2005	1384,9	241,9	17,4	789,4	57,0	353,6	25,5
2006	1370,3	233,8	17,06	789,3	57,6	347,2	25,3
2007	1358,2	227,3	16,73	786,9	57,9	344,0	25,3
2008	1347,1	221,7	16,45	783,2	58,1	342,2	25,4
2009	1338,2	218,0	16,29	780,1	58,2	340,1	25,4
2010	1330,8	215,3	16,17	775,3	58,2	340,2	25,5

Віковий склад населення за окремими віковими групами показує, що в цілому міське населення має менший середній вік і що у міському населенні значно більша частка населення працездатного віку. Також загальним є значне падіння частки чоловіків у віковій групі після 59 років, що говорить про високу смертність чоловіків, а зокрема серед сільського населення.

Табл. 4. Розподіл населення за віком серед статей

Вік (років)	Обидві статі	Чоловіки	Жінки
Все населення	100,0	100,0	100,0

0–15	16,2	18,0	14,6
16–59	61,8	65,4	58,7
60 і старші	22,0	16,6	26,7
Міські поселення	100,0	100,0	100,0
0–15	16,2	17,9	14,7
16–59	67,9	69,3	66,7
60 і старші	15,9	12,8	18,6
Сільська місцевість	100,0	100,0	100,0
0–15	16,2	18,3	14,5
16–59	54,5	60,7	49,3
60 і старші	29,3	21,0	36,2

Табл. 5. Динаміка зміни природного приросту населення

	Кількість народжених, осіб	Кількість померлих, осіб	Природний приріст населення, осіб	Коефіцієнт відновлення Народжені/померлі	Міграція населення за межі регіону приріст, (- скорочення) населення, тис. осіб
2005	12396	24022	-11626	0,51	-3,0
2006	13477	23569	-10092	0,57	-2,0
2007	13712	23080	-9368	0,59	-1,7
2008	14822	22943	-8121	0,64	-0,8
2009	14690	21766	-7076	0,67	-0,3

В останні 5 років за рахунок зростання кількості народжених та зменшення кількості померлих намітилась досить стійка тенденція до поліпшення коефіцієнта природного відновлення населення з 0,51 до 0,67 в 2009 році.

Цього не достатньо для відновлення чисельності населення області, але зростання такого коефіцієнта сприяє поліпшенню демографічної ситуації в області.

Хоча ці показники є **гіршими** у порівнянні з середньо українськими: 0,54- 0,72.

Прогнозна тривалість життя мешканців області також змінила тенденцію на поступове збільшення

Табл. 6. Прогнозна тривалість життя мешканців області

Період за який розраховані показники (роки)	Середня очікувана тривалість життя при народженні, обидві статі, років	у тому числі	
		чоловіки	жінки
2004-2005	69,2	63,6	75,1
2005-2006	68,9	63,2	75,0
2006-2007	69,0	63,1	75,2
2007-2008	69,2	63,3	75,5
2008-2009	70,1	64,4	75,9

За показником тривалості життя, область має **дещо кращу** ситуацію у порівнянні з середньо українськими показниками

Табл. 7. Динаміка зміни прогнозованої тривалості життя

Період, за який розраховані показники (роки)	Середня очікувана тривалість життя при народженні обидві статі, років	у тому числі	
		чоловіки	жінки
2004-2005	67,96	62,23	73,97
2005-2006	68,10	62,38	74,06
2006-2007	68,25	62,51	74,22
2007-2008	68,27	62,51	74,28
2008-2009	69,29	63,79	74,86

На основі цих даних можна припустити, що в близькій та середньостроковій перспективі, демографічна ситуація в області суттєво не змінюватиметься, тенденції до скорочення темпів падіння чисельності населення та зростання прогнозованої тривалості життя населення зберуться, що з одного боку частково стабілізуватиме трудовий потенціал області, проте з іншого збільшуватиме демографічне навантаження на працездатних.

Районний вимір демографічних показників

1. Урбанізація адміністративно-територіальних одиниць¹³

Хмельницька область належить до групи слабо урбанізованих областей, частка міських жителів є значно меншою загальноукраїнського показника.

Табл. 8. Розподіл населення на міське та сільське по адміністративно-територіальним одиницям області (на 1 січня 2010р.)

	Кількість населення, осіб			Частка в загальній кількості населення, відсотків	
	всього	міське	сільське	міського	сільського
Всього по області	1330794	720525	610269	54,1	45,9
міста					
Хмельницький	258563	258563	х	100,0	х
Кам'янець-Подільський	102109	102109	х	100,0	х
Нетішин	35995	35995	х	100,0	х
Славута	35376	35376	х	100,0	х
Старокостянтинів	34606	34606	х	100,0	х
Шепетівка	43536	43536	х	100,0	х
райони					
Полонський	46859	29479	17380	62,9	37,1
Деражнянський	33693	14367	19326	42,6	57,4
Волочиський	54195	22057	32138	40,7	59,3
Красилівський	54993	22016	32977	40,0	60,0
Летичівський	30321	12094	18227	39,9	60,1
Городоцький	51418	18771	32647	36,5	63,5
Ізяславський	47644	17171	30473	36,0	64,0

¹³ Додаток . Карта урбанізації області.

Дунаєвецький	66152	20724	45428	31,3	68,7
Теофіпольський	28496	8447	20049	29,6	70,4
Білогірський	28434	7414	21020	26,1	73,9
Старосинявський	22016	5589	16427	25,4	74,6
Вінковецький	26661	6507	20154	24,4	75,6
Ярмолинецький	32415	7911	24504	24,4	75,6
Чемеровецький	44341	6550	37791	14,8	85,2
Новоушицький	31402	4233	27169	13,5	86,5
Шепетівський	35995	3803	32192	10,6	89,4
Кам'янець-Подільський	68931	2233	66698	3,2	96,8
Хмельницький	52679	974	51705	1,8	98,2
Славутський	31964	х	31964	х	100,0
Старокостянтинівський	32000	х	32000	х	100,0

Кам'янець-Подільський, Славутський, Старокостянтинівський, Шепетівський та Хмельницький райони мають умовно низьку урбанізацію, оскільки міста-районні центри виведені зі складу району – є містами обласного значення.

Таке штучне виведення із складу районів міст, що є їх адміністративними, економічними та культурними центрами негативно впливає на всі показники району та стримує розвиток його сільських територій.

Загальний рівень урбанізації області є меншим від середньо українського показника. 54,1% проти 68%. Найменш урбанізованими районами з урахуванням міст-районних центрів є Новоушицький, Чемеровецький та Ярмолинецький райони.

Протягом останніх 5 років чисельність міського населення в області зросла на 0,2% сільського населення зменшилась на 8,5%, по Україні ці показники склали – 1,6% та – 5,5%, що демонструє тенденцію переселення сільського населення у міста, оскільки кількість міст в області за цей час не змінилась.

Низька урбанізація області, низька частка міського населення не дає змоги швидко вирватись в групу областей з великим обсягом економіки.

Не значне екологічне навантаження на територію області створює можливості для розвитку рекреаційних та оздоровчих послуг та розміщення виробництв, що потребують підвищених вимог до чистоти повітря, води(фармація, біотехнології).

Достить чисельне сільське населення – резерв додаткових трудових ресурсів для розміщення нових виробництв.

Віковий склад населення через призму працездатного віку¹⁴

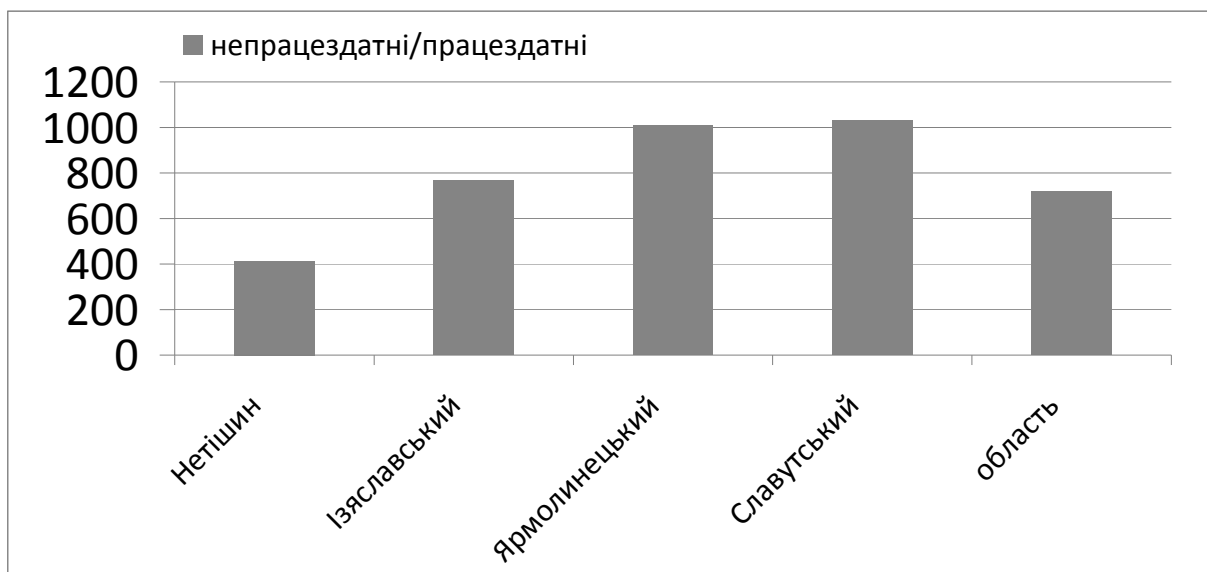
¹⁴ Додаток. Карта вікового складу населення по районах.

Щодо кількості працездатного населення, то серед адміністративно-територіальних одиниць області має місце досить значна диспропорція. При середній кількості працездатного населення по області 58,2% у місті Нетішин – 70,7% в Славутському районі 49,2%.

Демографічне навантаження на осіб працездатного віку

Область характеризується значним демографічним навантаженням на працездатне населення, яке є вищим середньо українського показника.

Є досить значні диспропорції за цим показником по адміністративно-територіальних одиницях області та серед міського та сільського населення. На діаграмі показано найбільші диспропорції за кількістю непрацездатного населення на 1000 працездатного.

Найбільш контрастними є такі дані¹⁵:

¹⁵ Детально дані демографічного навантаження викладені у додатках.

Табл. 9. Демографічне навантаження по окремих адміністративно-територіальних одиницям (на 1000 осіб працездатного віку припадає осіб непрацездатного)

	Загальне навантаження	У тому числі особами у віці	
		молодшому за працездатний	старшому за працездатний
Всього по області	717	278	439
міста			
Нетішин	414	264	150
Хмельницький	513	236	277
Шепетівка	643	277	366
райони			
Ізяславський	768	289	479
Старокостянтинівський	1008	351	657
Ярмолинецький	1009	318	691
Славутський	1032	357	675

Табл. 10. Демографічне навантаження у сільських поселеннях по районах (на 1000 осіб працездатного віку припадає осіб непрацездатного)

	Загальне навантаження	У тому числі особами у віці	
		молодшому за працездатний	старшому за працездатний
Всього по області	947	316	631
райони			
Хмельницький	800	273	527
Старокостянтинівський	1008	351	657
Деражнянський	1099	348	751
Ярмолинецький	1118	321	797

Ситуація в сільських районах щодо демографічного навантаження є досить драматичною. У 8-ми районах на тисячу працюючих припадає більше тисячі не працюючих за віком, а враховуючи безробітних ця цифра виглядатиме ще гіршою.

Без стимулювання розвитку місцевого бізнесу у сільських районах, втримати ситуацію буде не можливо.

4. НАУКОВО-КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ, ПРОФЕСІЙНІ КАДРИ, СТУДЕНТИ

Проблема впровадження інновацій в регіональну економіку всюди має декілька складових, основними з яких є відсутність підготовлених до впровадження інновацій, як таких, відсутність кадрів, здатних сприйняти інновації, відсутність достатніх ресурсів для їх отримання (розробки чи закупівлі) та впровадження.

Науково-кадровий, науково-технічний потенціал області є відповідним нинішньому рівню економіки області, орієнтованої на сільськогосподарське виробництво та послуги і не виглядає достатнім для її прискореного розвитку, особливо у високотехнологічних сферах.

Так за статистичними звітами, кількість осіб, що займаються науковими та науково-технічної діяльністю має тенденцію до скорочення, а фінансування таких робіт є дуже незначним.

Табл. 11.

	1995	2000	2005	2006	2007	2008
Кількість працівників наукових організацій	942	297	140	140	149	127
Кількість спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи	473	191	122	122	126	110
з них мають науковий ступінь доктора наук	6	–	2	2	–	–
кандидата наук	29	11	13	13	14	10

Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій (підприємств), за видами робіт продовжує залишатись не значним

**Табл. 12. Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій (підприємств), за видами робіт.
У фактичних цінах, тисяч гривень (включаючи заробітну плату)**

	Усього	У тому числі			
		фундаментальні дослідження	прикладні дослідження	науково-технічні розробки	науково-технічні послуги
2005	4136,6	510,9	3050,8	492,8	82,1
2006	5889,9	679,0	4464,6	670,3	76,0
2007	7776,1	1020,6	4634,9	2064,4	56,2
2008	8265,2	1039,6	5707,2	1463,6	54,8

У області спостерігається стійка тенденція до збільшення кількості осіб з науковими ступенями, що може мати важливий вплив на покращення ситуації із розробкою інноваційної продукції чи її впровадження, а також на підготовку висококваліфікованих кадрів.

Табл. 13.

	Фахівці, що мають науковий ступінь					
	доктора наук			кандидата наук		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Усього, у тому числі мають звання	76	81	92	1019	1072	1138
академіка	12	12	13	2	1	1
членкора	4	4	4	6	6	5
професора	43	49	56	11	13	14
доцента	27	28	32	487	531	554
Старшого науково співробітника	2	1	1	21	19	19

Представлені широкому доступу наукові центри Хмельницького національного університету.

Зокрема це лабораторія композиційних матеріалів ХНУ (<http://www.tup.km.ua/composite/>) та Подільський науковий фізико-технологічний центр (http://www.tup.km.ua/science/pnftc/a_ua.html).

Пошукові системи інтернету практично не дають інформації про наукові, науково-технічні центри та організації області чи про перспективні розробки, що здійснені в області.

Така ситуація не сприяє залученню ресурсів для наукових робіт та впровадження їх результатів у виробництво.

Вищі учбові заклади¹⁶

Система вищої освіти у області є досить розвиненою. Найбільшими освітніми центрами є міста Кам'янець-Подільський та Хмельницький.

В області достатньо закладів для підготовки спеціалістів для сільського господарства, педагогів, економістів, управлінців, а також деяких видів технічних спеціальностей. Натомість відсутні можливості підготовки медиків(за винятком молодших спеціалістів), а також спеціалістів технічних професій вузької спеціалізації, що не є бар'єром економічного зростання.

Державної форми власності

Військовий інженерний інститут Подільського державного аграрно-технічного Університету

- Подільський державний аграрно-технічний університет
- Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
- Кам'янець-Подільський державний університет
- Хмельницький університет управління та права
- Хмельницький національний університет
- Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
- Хмельницький обласний навчальний центр Державного комітету статистики України

¹⁶ Додаток: Підготовка спеціалістів у ВНЗ Хмельницької області

- Хмельницький політехнічний коледж
- Хмельницький центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій
- Хмельницький центр підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів державної митної служби України
- Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області
- Вище професійне училище №25 м. Хмельницького
- Вище професійне училище №36 с. Балин Хмельницької області
- Вище художнє професійне училище №19 смт. Гриців Шепетівський район Хмельницька область
- Грицівське вище професійне училище №38
- Державний вищий навчальний заклад «Кам'янець-Подільський індустріальний коледж»
- Кам'янець-Подільське училище культури
- Кам'янець-Подільський коледж харчової промисловості
- Кам'янець-Подільський планово-економічний технікум-інтернат
- Кам'янець-Подільське вище професійне училище №14 (Хмельницька область)
- Кам'янець-Подільське медичне училище
- Кам'янець-Подільський будівельний технікум
- Хмельницьке музичне училище ім. В.І.Заремби
- Хмельницький базовий медичний коледж
- Чемеровецьке медичне училище
- Шепетівське медичне училище

Приватної форми власності

- Приватний вищий навчальний заклад "Університет економіки і підприємництва"
- Приватний вищий навчальний заклад "Хмельницький економічний університет"
- Хмельницький інститут конструювання моделювання швейних виробів
- Хмельницький торговельно-економічний коледж
- Хмельницький юридичний колегіум

Професійно-технічна освіта

Професійно-технічна освіта в області пройшла серйозну трансформацію. Відбулось скорочення кількості профтехучилищ, а також кількості учнів, що у них навчаються, суттєво змінилась структура підготовки спеціалістів.

Не зважаючи на те, що за останні роки статистика показує певну стабілізацію ситуації у профтехосвіті, але проблема відсутності в першу чергу у профтехучилищах технічного профілю нової навчальної бази та матеріалів для навчання стоїть сьогодні дуже гостро.

Різке скорочення кількості працівників на машинобудівних підприємствах області призвело до закриття чи перепрофілювання училищ, що працювали при великих заводах, відтак із старінням робітників та їх виходом на пенсію, видно помітну нестачу підготовлених для роботи на виробництвах випускників профтехосвіти.

Табл. 14. Професійно-технічні заклади¹⁷

	Кількість закладів	Кількість учнів, тис.	Прийнято учнів, тис	Підготовлено (випущено) кваліфікованих робітників, тис.
1990	42	19,7	12,4	12,1
2000	34	16,1	8,4	7,2
2006	39	15,2	9,2	8,3
2007	40	14,7	9,3	8,6
2008	40	15,0	9,6	8,3

Дошкільна та шкільна освіта¹⁸

Первинною освітою, яка включає в себе здобуття повної середньої освіти і є важливим показником конкурентноспроможності факторно-орієнтованих економік, до яких належить і економіка Хмельницької області, населення області охоплено досить повно. Загальна кількість шкіл є достатньою. Проте має місце дуже не рівномірне завантаження шкіл учнями, а відтак і дуже відмінна якість навчання у таких школах.

Табл. 15.

	Населення, тис осіб	Кількість сіл/рад	Кількість поселень	Кількість дош. закладів	Дітей	Дітей на заклад	Кількість шкіл	Дітей, тис.	Дітей на школу
Всього по області	1330794			810	40094	50	1033	151,7	147
міста									
Нетішин	35995			8	1882	235	4	4,1	1025
Кам'янець-Подільський	102109			17	3427	201	24	10,9	454
Хмельницький	258563			44	9240	210	43	28,4	660
Славута	35376			9	1405	156	11	4,8	436
Старокостянтинів	34606			9	1454	161	9	4,5	500
Шепетівка	43536			12	2075	172	11	5,7	518
райони									
Ізяславський	47644	30	92	38	1025	27	58	6,1	105
Шепетівський	35995	23	69	26	1002	38	40	4,6	115
Хмельницький	52679	39	78	41	1393	41	54	4,6	85
Полонський	46859	19	47	26	1210	46	36	6,0	167
Волочиський	54195	43	88	34	1397	41	58	5,9	102

¹⁷ Додаток. Перелік професійно-технічних навчальних закладів області

¹⁸ Додаток. Наповнювальність шкіл по районах

Білогірський	28434	25	74	35	762	22	45	3,9	86
Красилівський	54993	37	95	45	1439	32	56	6,8	121
Теофіпольський	28496	24	55	37	1101	30	44	3,7	84
Дунаєвецький	66152	46	86	53	1912	36	59	7,3	123
Кам'янець-Подільський	68931	43	122	63	1526	24	71	5,9	83
Деражнянський	33693	30	62	33	799	24	39	3,9	100
Старосинявський	22016	17	45	37	522	14	29	2,5	86
Летичівський	30321	21	57	30	742	24	36	3,6	100
Городоцький	51418	31	74	34	1214	35	42	6,0	142
Чемеровецький	44341	35	70	46	966	21	51	4,5	88
Новоушицький	31402	22	59	38	708	18	45	3,3	73
Віньковецький	26661	18	36	26	629	24	23	2,8	121
Старокостянтинівський	32000	30	97	28	856	30	50	4,0	80
Ярмолинецький	32415	30	60	34	871	26	43	3,8	88
Славутський	31964	36	79	22	537	24	52	4,1	78

Найгірша ситуація з наповненістю шкіл у Новоушицькому, Старосинявському, Теофіпольському, Кам'янець-Подільському, Хмельницькому районах.

Виглядає необхідним перегляд мережі шкіл із корегуванням їх структури, а саме збільшення кількості початкових шкіл та скорочення кількості середніх шкіл, через нарощування наповненості на базі найбільших та найбільш обладнаних шкіл.

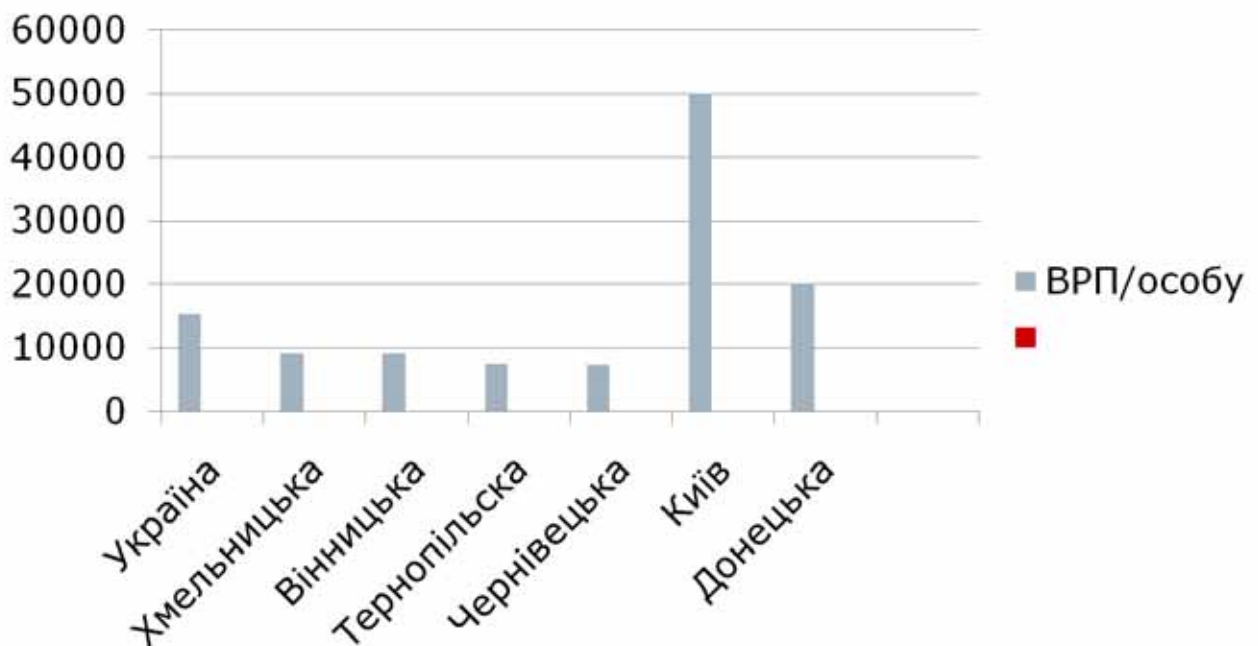
5. ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО

Макроекономічні показники

Табл. 16. Валовий регіональний продукт – до кризовий період 2007¹⁹ рік

	ВРП/особу
Україна	15451
Хмельницька	9063
Вінницька	9120
Тернопільська	7487
Чернівецька	7362
Київ	49998

За економічним потенціалом, область належить до регіонів з нижче середнього розміром регіональної економіки та темпів зростання.

Структура валової доданої вартості за видами економічної діяльності – 2007

Табл. 17. Структура валової доданої вартості за видами економічної діяльності (у фактичних цінах; відсотків до підсумку)

	2001	2004	2005	2006	2007
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	35,0	26,5	21,1	17,6	17,0
Рибальство, рибництво	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Промисловість	23,1	19,5	24,5	27,2	27,5
добувна промисловість	0,2	0,4	0,4	0,4	0,6
переробна промисловість	12,4	10,6	12,4	13,8	14,6
виробництво електроенергії, газу та води	10,5	8,5	11,7	13,0	12,3
Будівництво	4,3	5,8	4,3	4,6	4,7

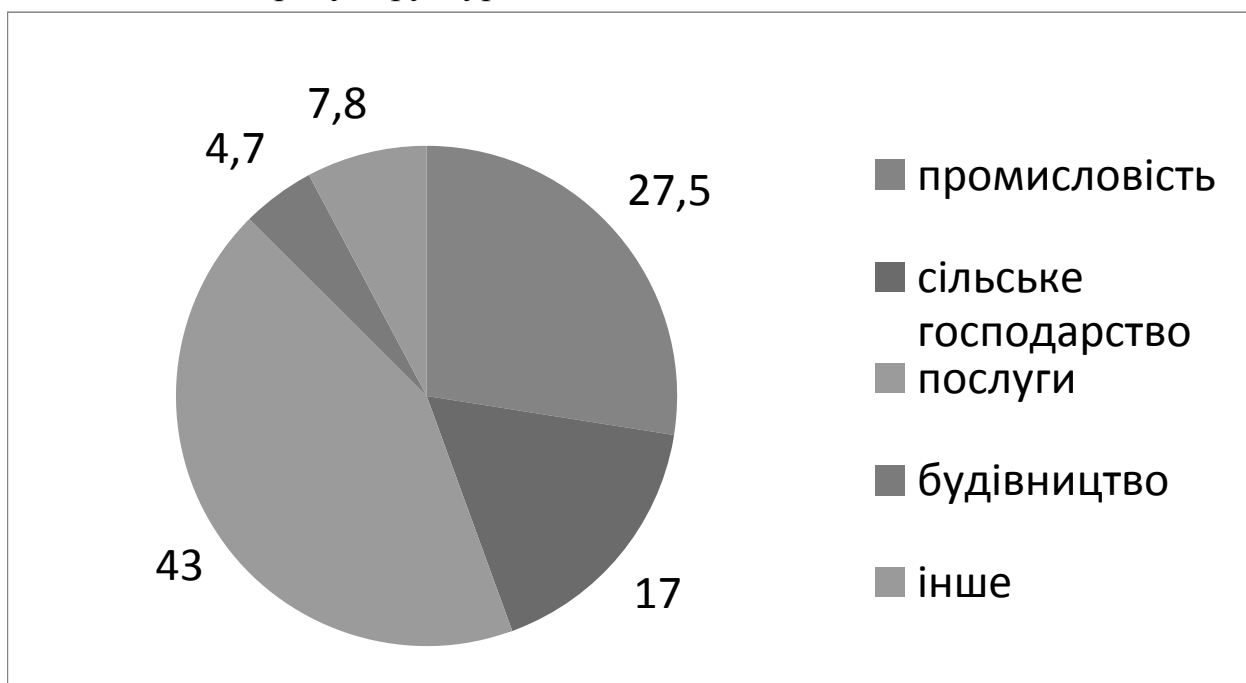
¹⁹ Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів України за 2008 рік, МЕ, 2009. За даними облстату 9100 грн.

Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	8,9	11,7	12,7	11,0	11,2
Діяльність готелів та ресторанів	0,2	0,3	0,3	0,5	0,5
Діяльність транспорту та зв'язку	8,2	10,6	9,1	9,4	9,1
Фінансова діяльність	1,4	2,2	2,2	2,4	2,6
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	3,0	3,9	4,1	4,5	5,0
Державне управління	5,4	6,3	7,5	7,9	7,8
Освіта	6,0	7,6	8,2	8,5	8,3
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3,4	4,0	4,1	4,3	4,2
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту; діяльність домашніх господарств; діяльність екстериторіальних організацій	1,1	1,6	1,9	2,1	2,1

Аналіз тенденцій у зміні структури доданої вартості показує **стійке зменшення частки сільського господарства та зростання частки промисловості та сфери послуг**.

Це обнадійлива тенденція, оскільки саме промисловість та сфера послуг мають вищу суспільну рентабельність та дають змогу формувати додаткові ресурси місцевих бюджетів та доходи громадян, якщо звичайно зменшення частки сільського господарства не пов'язане з фізичним скороченням його обсягів.

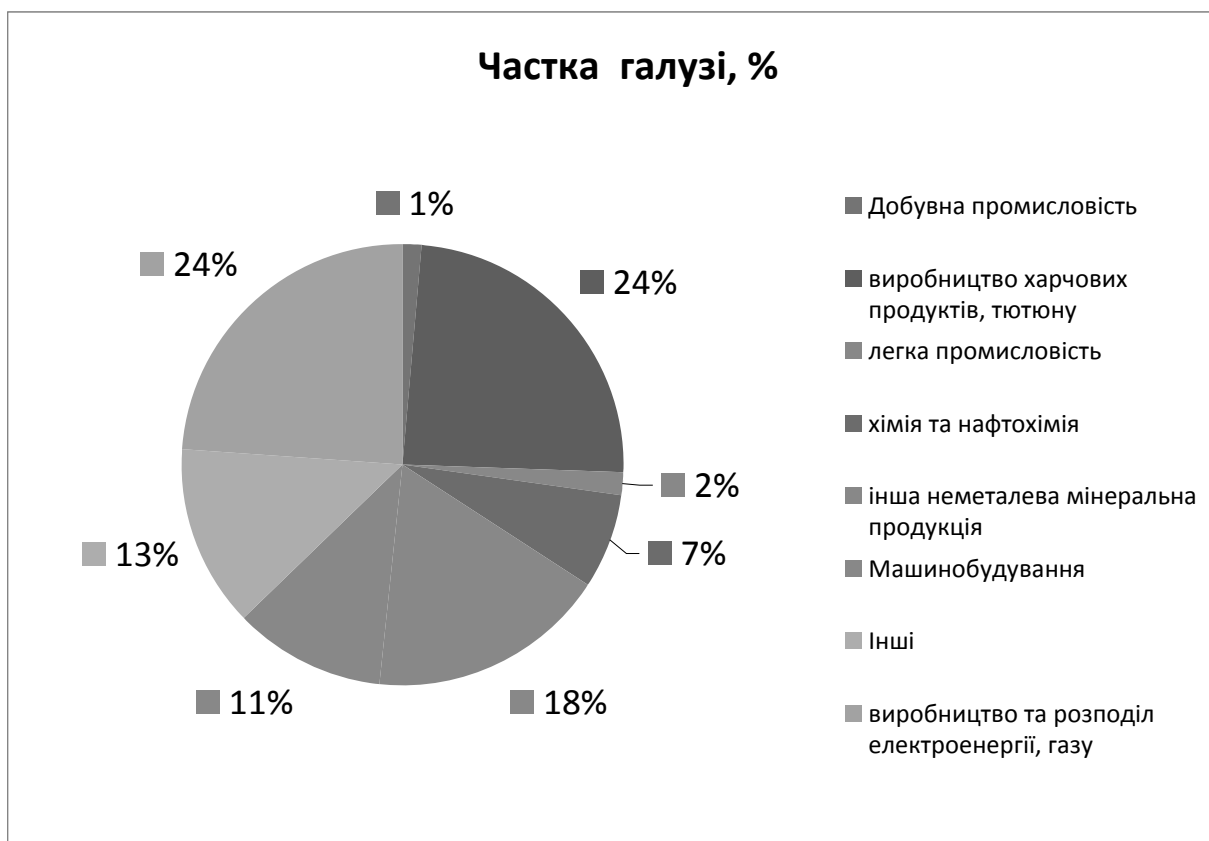
Після 2007 року структура ВДВ області виглядала таким чином:

Як видно із приведеної діаграми, Хмельницька область належить до областей, які не є промисловими.

Структура промисловості області у 2008 році виглядала таким чином.

Як видно із цієї діаграми в області не має чітко вираженої спеціалізації у промисловості.

З одного боку це є не погано, оскільки зменшуються ризики обвалу економіки області, через обвал домінуючої галузі у зв'язку з різкою зміною кон'юктури ринку, але з іншого боку це стримує динаміку розвитку, оскільки не визначено конкурентної галузі, яка може стати локомотивом економіки області.

Відносно домінуючими галузями є виробництво та розподіл електроенергії, яке складає таку ж частку промисловості, що і виробництво продовольчої продукції, напоїв, тютюнових виробів.

З одного боку це пояснюється наявністю в області ХАЕС, але детальний аналіз платників податків по районах вказує на слабкий розвиток промисловості по території області, оскільки лише районні електромережі в більшості районів області є найбільшими платниками податків.

Відтак, подальше нарощування потужності ХАЕС може суттєво наростити економічну спроможність області, але без значного споживання виробленої електроенергії в межах області, загальний розвиток території області забезпечуватись не буде, оскільки не нарощуватиметься кількість робочих місць поряд із збільшенням ризиків екологічного навантаження на територію області від ХАЕС.

Криза 2008-10 років суттєво знизила індекси промисловості області, хоча загальне падіння характерне для усієї групи південно-західних областей.

Табл. 18. Індекси промислової продукції за регіонами. (відсотків)

	2009 р.до 2008р.
Україна	78,1
Вінницька	83,7
Житомирська	78,6
Рівненська	69,1
Тернопільська	83,9
Хмельницька	76,4
Чернівецька	74,6

Районний вимір

Відсутність в районах певної кількості підприємств різних галузей промисловості призводить до стрімкого падіння показників по району при появі проблем на одному підприємстві, яке фактично тримає на собі всі районні показники.

Приклади тут такі:

Табл. 19. Приклади

район	2007 рік проти 2006	2008 проти 2007
Новоушицький	48,1%	93,4%
Чемеровецький	32,2%	76,9%
Старокостянтинівський	63,5%	50%
Ізяславський	95,6%	59,3%

На основі аналізу індексів промислового виробництва та виробництва продукції в натуральному вимірі можна зробити висновок, що деякі традиційні для області види продукції чи цілі галузі не знаходять себе у новій економічній ситуації і постійно скорочуються. Це зокрема радіоелектроніка та супутна радіотехнічна продукція, окремі види машинобудування, продукція тваринництва . Деякі види продукції після суттєвого падіння, протягом останніх років демонструють закріплення на певному рівні, який тримається і впродовж кризових років, як цукрова галузь, є суттєвий прогрес у порівнянні з минулим періодом у легкій промисловості.

Табл. 20. Виробництво окремих видів харчових продуктів, напоїв

рік	Сири жирні, тис.т	Борошно, тис.т	Цукор білий кристалічний, тис.т	Пиво, тис.дал	Напої безалкогольні, тис.дал
1965	1,5	169	665,8	1665	1348
1985	6,9	202	538,0	2231	2830
1995	5,9	217	266,2	1223	717
2005	11,5	87	129,9	1519	4090
2006	11,7	82	194,7	1481	2808
2007	10,4	92	181,6	1500	7281
2008	10,8	105	102,1	1261	8741

Табл. 21. Виробництво окремих видів продукції промисловості

рік	Сталь без напів-фабрикатів, отриманих безперервним литтям, т	Цемент, тис.т	Елементи конструкцій збірні для будівництва з цементу, бетону чи штучного каменю, тис.м ³	Вироби з асфальту або аналогічного матеріалу в рулонах, млн.м ²	Борони зубові, тис.шт.	Телевізори, шт.
1975	4381	2736	386,5	38,8	255,9	30050
1985	10131	3583	517,2	34,2	581,9	170658
1995	1556	1240	155,8	0,0	6,6	15877
2005	1498	1856	135,9	10,0	14,7	4203
2006	1463	2025	192,0	10,1	8,9	10043
2007	1604	2026	228,6	8,4	7,9	1064
2008	1196	2126	198,2	8,4	11,2	8042

За цими традиційними для області видами промислової продукції за останні 20 років відбулись значні зміни. Виробництво борон та телевізорів практично зійшло нанівець і фактично не має жодного впливу на економічний потенціал області.

Аналогічна ситуація і у виробництві продукції машинобудування.

Табл. 22. Індекси обсягу продукції машинобудування за видами діяльності (до попереднього року; відсотків)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Виробництво машин та устаткування	117,1	103,0	103,1	111,3	123,5	101,9	103,8	115,5
у тому числі виробництво механічного устаткування	67,9	85,4	104,9	84,7	195,6	123,8	117,0	69,1
виробництво машин та устаткування для сільського та лісового господарства	122,3	93,7	86,6	85,0	104,1	96,7	96,5	100,6
виробництво верстатів	59,6	83,8	120,8	130,3	99,2	115,7	101,1	92,5
виробництво інших машин та устаткування спеціального призначення	145,6	122,6	119,0	139,5	95,3	111,9	101,1	143,6
з нього								
виробництво машин та устаткування для перероблення сільгосппродуктів	156,5	155,2	123,6	148,0	...	89,3	163,6	160,5
Виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	124,8	112,0	123,6	129,4	109,5	122,9	127,0	103,3

у тому числі виробництво апаратури для радіо, телебачення та зв'язку	65,4	120,8	72,3	185,4	114,4	98,3	129,1	41,1
виробництво медичної техніки, вимірювальних засобів, оптичних приладів та устаткування, годинників	83,8	99,1	141,4	108,8	118,5	96,6	91,9	93,6
Виробництво транспортних засобів та устаткування	113,2	96,6	102,3	116,3	104,3	83,8	124,4	78,8
у тому числі								
виробництво автомобілів, причепів та напівпричепів	145,8	56,8	67,6	356,0	211,8	61,5		
виробництво інших транспортних засобів	107,8	104,9	106,3	99,6	78,7	96,0		

Натомість суттєво посилена свої позиції легка промисловість, як у номенклатурі так і у обсягах виробництва.

Легка промисловість знаходиться в не менш конкурентних умовах, ніж машинобудування, проте її орієнтації передусім на невеликі та середні виробництва дає змогу більш швидко змінювати види продукції, а такі зміни не потребують надто значних інвестицій.

Табл. 23. Індекси обсягу продукції легкої промисловості за видами діяльності (до попереднього року; відсотків)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Вироби панчішно-шкарпеткові трикотажні машинного чи ручного в'язання, тис. пар	284,7	355,3	302,1	558,0	254,0	Різне падіння
Одяг верхній трикотажний, тис.шт.	3,4	5,6	10,2	62,0	33,9	52,9
Пальта, напівпальта, накидки, плащі, аналогічні вироби жіночі, тис. шт	54,0	68,4	54,5	46,7	25,8	70,9
Костюми чоловічі та хлопчачі, тис.шт.	143,3	213,2	141,4	89,1	114,6	205,5
Костюми жіночі та дівчачі, тис.шт.	97,9	164,4	213,5	171,3	176,7	157,1
Брюки та бриджі чоловічі та хлопчачі, тис.шт.	252,4	300,0	325,6	357,9	344,6	268,4
Брюки та бриджі жіночі та дівчачі, тис.шт.	510,4	582,8	747,3	755,8	742,7	867,6
Блузки, туніки, батники, сорочки жіночі та дівчачі, тис.шт.	123,0	139,1	330,4	305,9	290,1	407,2
Трикотаж спідній, тис.шт.	42,9	68,1	138,7	274,1	410,8	398,3
Взуття, тис. пар	2185,2	3370,0	3926,1	3845,8	4415,3	3907,2

Лише пошукова українського інтернету дає в Хмельницькій області 17 підприємств легкої промисловості, без приватних підприємців. Посилення митного тиску на імпортерів готових товарів у 2010 році стимулює розширення швейних виробництв у області.

Зовнішня торгівля

Частка області у зовнішній торгівлі України є досить стабільною і складає близько 0,6% від загальноукраїнського

Табл. 24.

рік	Експорт, млн. \$	Імпорт, млн. \$	Сальдо, млн. \$	Коеф покриття імпорту
2006	221,1	287,8	-66,7	0,77
2007	336,7	330,6	6,1	1,02
2008	418,1	544,6	-126,5	0,77
2009	246,3	275,6	-29,3	0,89
1 пол 2010	130,5	177,2	-46,7	0,73

Зовнішній товарооборот області за період 2000 – 2008 роки показує деяку зміну напрямів експорту та імпорту

Табл. 25.

роки	2000	2005	2007	2008	2000	2005	2007	2008
	експорт				імпорт			
Всього	87,4	184,8	336,7	418,1	57,7	272,8	330,6	544,6
Країни СНД	43,9	2,3	189,2	291,1	24,8	82,7	106,6	162,6
%	50,2	1,2	56,1	69,6	42,9	30,3	32,2	29,8
Європа	28,2	80,1	121,2	105,8	27,1	120,4	188,3	254,3
%	32,2	43,3	35,9	25,1	46,9	44,1	59,6	46,7
Азія	13,8	10,4	18,7	15,2	3,4	54,6	25,6	110,2
%	15,8	5,6	5,5	3,6	5,8	20,0	7,7	20,2
Америка	1,1	1,1	0,8	2,1	2,4	14,4	9,1	16,7
%	1,2	0,5	0	0,5	4,15	5,2	2,7	3,0

Структура експорту показує стійке зменшення частки експорту в Європу, Азію при значному зростанні експорту в країни СНД.

Натомість частка імпортованих товарів з Європи залишається досить стабільною при зменшенні імпорту із СНД і зростання імпорту з Азії.

По окремим державам ситуація виглядає таким чином:

Табл. 26.

роки	2000	2005	2007	2008	2000	2005	2007	2008
	експорт				імпорт			
Всього	87,4	184,8	336,7	418,1	57,7	272,8	330,6	544,6
Білорусь	1,7	6,8	12,8	13,4	4,2	16,8	16,5	16,2
Казахстан	0,0	1,6	6,3	21,9	0,0	2,6	8,9	14,1
Молдова	2,5	15,2	19,0	19,2	6,3	1,6	2,3	1,4
Російська Федерація	38,6	55,8	135,4	220,0	14,0	61,5	78,7	129,1
Австрія	0,8	1,1	2,7	1,3	0,5	1,8	5,2	7,5
Бельгія	0,5	0,7	2,0	2,0	0,7	1,1	6,2	5,5
Італія	1,4	8,1	6,1	4,7	2,4	10,8	13,5	12,5

Німеччина	12,3	31,3	44,5	37,7	9,6	52,3	82,5	97,7
Польща	3,0	8,7	11,4	12,3	4,1	14,8	31,5	56,9
Угорщина	1,8	4,1	7,9	5,8	0,8	3,0	4,6	9,3
Чехія	0,4	0,9	15,8	16,2	0,8	3,6	4,1	11,0
Швеція	0,1	3,1	5,7	4,7	1,1	1,4	2,5	8,5
Індія	9,3	0,1	0,0	0,4	0,1	3,8	2,9	5,9
Китай	0,3	3,8	5,2	6,5	0,0	22,0	7,5	37,6
Корея, Республіка	–	0,1	–	0,5	0,5	8,8	1,8	36,7

Найдинамічніше експорт з області розвивався у Білорусь, Казахстан, Росію, Молдову, Німеччину, Польщу, Угорщину та Чехію.

Натомість досить стрімко відбулось нарощування імпорту при його повному переважаючому над експортом із Німеччини, Польщі, а особливо з Китаю та Кореї.

Структура експорту та структура імпорту відрізняється в основному тим, що в експорті значна частка припадає на продовольчу групу товарів, хоча в структурі експорту виділяється чотири провідних групи:

Табл. 27.

Група товарів	Обсяг експорту(2008 рік) 418137,4 Тис \$	% до всього експорту 100%
Продукти та товари тваринного та рослинного походження	75594	17,6
Пластмаси, мінеральні продукти	57104,6	13,7
Деревина та вироби, камінь, кераміка, скло ²⁰	54358,1	13,0
Метали та вироби, прилади та механізми	183959,3	45
Текстиль та інші промтовари	31426	8

По імпорту також можна виділити основні групи, на які припадає лівова частка витрат:

Табл. 28.

Усього за розділами УКТЗЕД ¹	544611,3 Тис \$	100,0%
мінеральні продукти та хімія	73393,7	13,5
полімерні матеріали, пластмаси та каучук	114871,3	21,1
текстиль та вироби з текстилю	25363,0	4,7
недорогоцінні метали та вироби з них	102021,9	18,8

²⁰ Заданими МЕ експорт цієї групи склав 34,2% напевне проблеми у групуванні товарів.

механічне обладнання; машини та механізми, електрообладнання та їх частини; пристрої для записування або відтворення зображення і звуку	138227,6	25,4
транспортні засоби та шляхове обладнання	39624,0	7,3

По структурі імпорту переважає група товарів споживчого попиту – побутова техніка, автомобілі.

Прямі іноземні інвестиції

За показником прямих іноземних інвестицій Хмельницька область протягом останніх років займає стабільне 22-23 місце серед областей України і більш ніж у 7 разів відстає від середньо українського показника та майже у 50 разів від показника міста Києва.

За країною походженням(інвестиція понад 1 млн. дол.. США) зовнішні інвестори виглядають таким чином: *(на початок року; млн.дол.США)*

Табл. 29.

	2001	2006	2007	2008	2009
Усього	15,4	77,3	92,2	129,0	137,3
Кіпр	2,0	6,3	6,3	58,7	64,0
Нідерланди	0,3	8,5	17,3	23,6	22,0
Віргінські Острови, Британські	1,0	7,1	8,2	8,4	9,0
Російська Федерація	0,0	6,0	6,4	7,2	7,7
Німеччина	6,5	4,8	5,4	6,4	6,5
Польща	0,3	2,4	7,1	5,2	6,3
Сполучене Королівств	0,4	3,0	3,6	5,3	5,1
Сполучені Штати Америци	1,5	3,0	3,4	3,4	3,3
Швеція					
Ізраїль	–	2,1	2,0	2,0	2,1
Чеська Республіка	0,1	0,7	1,6	1,9	1,9
Франція	0,0	0,8	1,0	1,4	1,4
Австрія	–	–	0,2	0,2	1,4

Фактично ситуація не дуже відрізняється від загальноукраїнської, в першу чергу інвестуються кошти, легалізовані в офшорних країнах.

Розподіл інвестицій наростаючим підсумком за 2008 рік по сферам показує, що основні інвестиції вкладені у промисловість(в першу чергу хімічну)

Табл. 30. Інвестиції за 2008 рік

Усього	137309,5	100,0
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	10985,5	8,0
Промисловість у тому числі:	99846,8	72,6
переробна промисловість	99027,3	72,0
виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	4128,0	3,0
легка промисловість (текстильне виробництво; виробництво одягу, хутра та виробів з хутра; виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів)	5249,5	3,8
оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів	952,7	0,7
хімічна та нафтохімічна промисловість (хімічне виробництво, виробництво гумових та пластмасових виробів)	61233,3	44,6
виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	16968,1	12,3
машинобудування (виробництво машин та устаткування, виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування, виробництво транспортних засобів)	7114,0	5,2
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	12995,1	9,5

Щодо просторового розміщення іноземних інвестицій²¹, то майже всі вони сконцентровані або у містах обласного значення, або районах, де потужні районні центри і є певне виробництво: Кам'янець-Подільському, Хмельницькому, Краси́лівському, Волочиському районах.

Табл. 31. Інвестиції в основний капітал на одну особу по містах і районах.
Гривні у поточних цінах

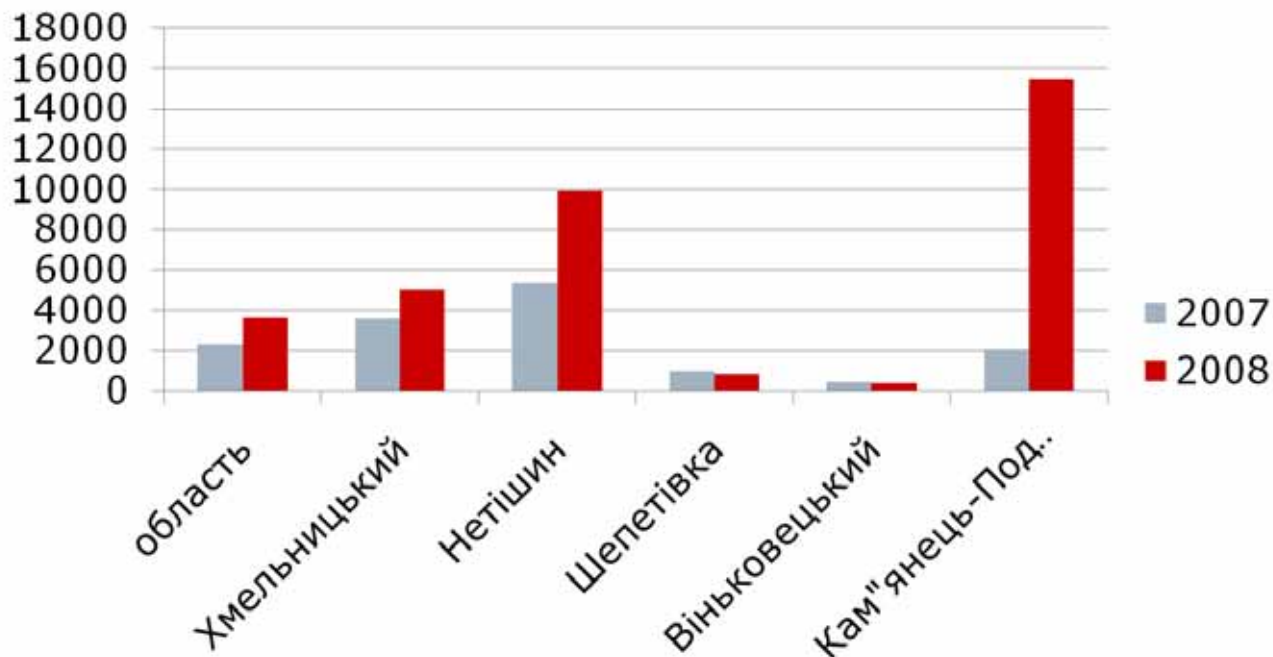
	2005	2006	2007	2008
По області	1060,7	1521,1	2317,3	3611,48
Хмельницький	1540,4	1945,2	3585,3	5002,
Кам'янець-Подільський	1507,2	2108,0	2169,3	3224,0
Нетішин	7179,8	4973,7	5370,9	9907,8
Славута	1466,0	2799,7	2045,7	7662,6
Старокостянтинів	525,7	1484,8	2043,0	1054,1
Шепетівка	293,0	587,3	992,6	816,7
Білогірський	518,8	674,4	1083,3	1164,2
Віньковецький	294,2	451,4	429,6	374,2
Волочиський	494,2	431,9	707,8	1250,8
Городоцький	308,0	452,3	558,1	771,6

²¹ Статистика не повна, не має інформації по всіх районах.

Деражнянський	643,2	372,7	1026,7	1206,2
Дунаєвецький	317,1	402,6	575,0	649,2
Ізяславський	300,3	379,6	539,6	904,3
Кам'янець-Подільський	437,2	2040,3	2051,3	15485,0
Красилівський	1415,2	2415,5	1761,2	1595,0
Летичівський	399,8	813,2	782,6	1546,1
Новоушицький	124,9	272,3	346,3	1068,9
Полонський	466,1	448,9	564,6	1141,2
Славутський	1051,6	628,8	3024,8	1399,0
Старокостянтинівський	493,1	599,7	736,5	1867,7
Старосинявський	197,6	258,7	420,3	1373,9
Теофіпольський	669,9	1461,7	1345,0	1375,7
Хмельницький	803,5	1284,5	2168,4	3293,6
Чемеровецький	391,8	1887,6	3349,3	6410,8
Шепетівський	335,6	1209,9	2523,9	2044,3
Ярмолинецький	366,9	652,6	1288,7	1616,8

Інвестиції в основний капітал також розподілені не рівномірно. Найменші райони, які є найменш урбанізовані мають найменші інвестиції.

аналогічна подібним показникам областей-сусідів.

Суб'єкти підприємницької діяльності

Станом на 1 січня 2009 року в області було зареєстровано 26404 таких суб'єкти, що складало 20 суб'єктів на 1000 осіб населення. Державних підприємств – 99, що говорить про фактичне завершення періоду перетворення форми власності в області.

Табл. 32. Кількість СПД по регіонах України на 01.01.2010

	Усього	У тому числі	
		із статусом юридичної особи	без статусу юридичної особи
Україна	1258513	1200904	57609
Вінницька	30956	28969	1987
Рівненська	19543	18597	946
Тернопільська	21261	20034	1227
Хмельницька	26848	25197	1651
Чернівецька	16784	15857	927

Найбільше СПД зареєстровано у м. Хмельницькому – 34 на одну тисячу населення, найменше у Шепетівському районі – 9.

Табл. 33. Розподіл суб'єктів підприємницької діяльності за видами діяльності.

Кількість суб'єктів ЄДРПОУ за правовим статусом та видами економічної діяльності (на 1 січня 2009р.)	Усього		У тому числі	
	суб'єктів	відсотків до загальної кількості	із статусом юридичної особи	без статусу юридичної особи
Усього	26404	100,0	24678	1726
Сільське господарство, мисливство лісове господарство	3194	12,1	3104	90
Рибальство, рибництво	25	0,1	25	–
Промисловість	2965	11,2	2717	248
добувна промисловість	138	0,5	124	14
переробна промисловість	2676	10,1	2489	187
виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	151	0,6	104	47
Будівництво	1588	6,0	1520	68
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	5740	21,7	5206	534
Діяльність готелів та ресторанів	355	1,3	329	26

Діяльність транспорту і зв'язку	620	2,4	537	83
Фінансова діяльність	333	1,3	139	194
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	2304	8,7	2147	157
Державне управління	2160	8,2	2064	96
Освіта	1711	6,5	1646	65
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	740	2,8	706	34
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	4357	16,5	4230	127
Діяльність домашніх господарств	4	0,0	4	–
Не класифіковано за КВЕД	308	1,2	304	4

Найбільша кількість малих підприємств зареєстрована у Хмельницькому – 98 на 10 тисяч населення, найменша у Шепетівському районі – 19.

В зв'язку із акціонуванням, приватизацією та затяжною економічною кризою в області практично щезли великі підприємства з кількістю працюючих понад 2000 осіб. Серед таких підприємств єдине найбільше підприємство збереглося у місті Волочиськ з кількістю працюючих близько 2300 осіб.

На жаль відсутня повноцінна статистика щодо кількості та динаміці СПД - фізичних осіб.

Цукрова галузь

Цукрова галузь Хмельниччини за останні 20 років суттєво скоротилась. Залишилось заводів, здатних вести виробництво у поточному році:

ПП «Городоцький цукровий завод» (м. Городок);

Клембівський цукровий завод ТОВ «Цукрова спілка» (с. Клембівка, Ізяславський район);

ВАТ «Красилівський цукровий завод»;

ТОВ «Наркевицький цукровий завод» (Волочиський район);

ТОВ «Старокостянтинівський цукровий завод»;

ВАТ «Теофіпольський цукровий завод»;

ВАТ «Хмельницький цукровий завод»;

ВАТ «Шепетівський цукрокомбінат»;

Хмельницька область належить до групи областей де виробляють основну кількість цукру.

Табл. 34.

Область	Вироблено цукру 2008	Вироблено цукру 2009, у % до всього обсягу
Вінницька	205,54	16,2
Київська	116,9	9,0
Полтавська	325,46	25,6
Тернопільська	134,07	10,0
Хмельницька	118,25	9,3

Зменшення виробництва цукру з цукрової тростини, викликане значними витратами тростини на виробництво етанолу(Бразилія), зростання його споживання у країнах-гігантах(Індія, Китай) призводить до зростання дефіциту цукру на світовому ринку, що є сприятливим для розвитку галузі і в Україні. Проте, враховуючи, що є надлишок потужностей з виробництва цукру, важливим є зменшення собівартості виробництва цукру для конкурентоспроможності заводів, що можливо через повноцінне використання всіх складових виробництва – цукру, патоки, жому.

Окрема проблема жому. Через стрімке зменшення кількості худоби, є проблема із збутом жому, що призводить до додаткових витрат на його утилізацію.

Вирішення цієї проблеми частково може бути здійсненою через відкриття при цукрових заводах невеликих виробництв біогумусу із жому, гички, соломи та іншої органіки. Технології такого виробництва розроблені в Україні «під ключ». Кошторисна вартість виробництва на один район складає блтзько 5 млн. гривень.

Податки

Податок на прибуток

Важливим елементом економічної спроможності області є наявність достатньої кількості платників податку на прибуток. Це особливо стає важливим за умови реалізації ідей нового бюджетного та податкового кодексів, які передбачають закріплення за районами, містами обласного значення та областю частину від цього податку.

Аналіз показує, що більшість адміністративно-територіальних одиниць області мають один-два платники податку на прибуток, внесок яких є визначальним для всієї маси цього податку.

Табл.35. Перелік найбільших платників податку на прибуток станом на 01.07.2010 року в розрізі районів та міст.

Код району	Код платника	Назва	Сплачено	Питома вага в загальній підсумку, %	Питома вага суми по району, %
Білогірський район			196,9	0,18	
2	22764749	БІЛОГІР"Я РЕМ	97,3	0,09	49,40
2	35291996	ТОВ "ПОДІЛЛЯ	40,5	0,04	20,58

		ЕЛЕВАТОР"			
Віньковецький район			240,3	0,21	
3	22764620	ВІНЬКОВЕЦЬКИЙ РЕМ ВАТ ЕК "ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕ РГО"	75,8	0,07	31,53
3	447681	ЗАТ "ВІНЬКІВЦІ СИРЗАВОД"	56,0	0,05	23,30
Волочиський район			3106,0	2,77	
4	21322535	МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД ВАТ"МОТОР СІЧ"	1787,2	1,59	57,54
4	22764755	ПІДРОЗДІЛ ВАТЕК "ХМЕЛЬНИЦЬКОБЕНЕРГ О"	310,3	0,28	9,99
Городоцький район			623,4	0,56	
5	22764637	РАЙОН ЕЛЕКТРИЧНИХ МЕРЕЖ	156,4	0,14	25,09
5	34891341	ДП "ОЗДОРОВЧИЙ КОМПЛЕКС "ПОДІЛЛЯ" ВАТ "ДАК "АВТОМОБІЛЬНІ ДОР	105,5	0,09	16,92
Деражнянський район			618,8	0,55	
6	14146210	ЗАТ"ДМЗ"	177,2	0,16	28,64
6	22764643	РАЙОН ЕЛЕКТРОМЕРЕЖ ВАТ ЕК "ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕ РГО"	123,1	0,11	19,90
Дунайвецький район			1631,2	1,45	
7	447675	ЗАТ "ДУНАЄВЕЦЬКИЙ МАСЛОЗАВОД"	1683,0	1,50	103,18
7	22764658	ДРЕМ ВАТ ЕК "ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕ РГО"	212,8	0,19	13,04
Ізяславський район			1683,0	1,50	
8	380497	ЗАТ "ІЗЯСЛАВСЬКИЙ ХЛІБОЗАВОД"	637,2	0,57	37,86
8	23843853	ТОВ "СВГЕНІЙ"	295,0	0,26	17,53
м.Кам'янець-Подільський			1301,8	1,16	
9	22764666	КАМ-ПОД СІЛЬСЬКИЙ РЕМ	259,2	0,23	19,91
9	293091	ВАТ"ПОДІЛЬСЬКИЙ ЦЕМЕНТ"	204,5	0,18	15,71
Красилівський район			3505,6	3,12	
10	373310	ВАТ "КРАСИЛІВСЬКИЙ ЦУКРОВИЙ ЗАВОД"	1014,9	0,90	28,95
10	14307831	ДП "КАЗ"	785,5	0,70	22,41
Летичівський район			844,6	0,75	
11	34323508	ТОВ "ТЕРМОПЛАСТ"	333,1	0,30	39,44
11	22767506	ВАТ ЕК "ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕ РГО"	118,3	0,11	14,01
Новоушицький район			172,8	0,15	
12	22764689	ВАТ ЕК "ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕ РГО"НОВОУШИЦЬКИЙ РЕМ	78,7	0,07	45,56

12	5430811	ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО "НОВОУШИЦЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО	23,4	0,02	13,56
Полонський район			982,0	0,87	
13	952427	ВАТ "ПОЛОНСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ"	367,7	0,33	37,44
13	22764790	ПОЛОНСЬКИЙ Р-Н ЕЛЕКТРИЧНИХ МЕРЕЖ ВАТ "ХМЕЛЬНИЦЬКОБ	284,3	0,25	28,95
Славутський район			11931,1	10,63	
14	377733	ВАТ "СЛАВУТСЬКИЙ СОЛОДОВИЙ ЗАВОД"	5827,5	5,19	48,84
14	34863309	ТОВ "СУФФЛЕ АГРО УКРАЇНА"	1437,2	1,28	12,05
Старокостянтинівський район			3540,9	3,15	
15	282553	ДП "СТАРОКОСТЯНТИНІВС ЬКИЙ ЗАВОД ЗБШ"	925,7	0,82	26,14
15	31952591	ДП "СТАРОКОСТЯНТИНІВС ЬКИМ МОЛОЧНИЙ ЗАВОД"	613,0	0,55	17,31
Старосинявський район			198,5	0,18	
16	22764821	СТАРОСИНЯВСЬКИЙ Р Е М	61,7	0,05	31,07
16	704391	ДПДГ "ПАСІЧНА"	28,0	0,02	14,10
Теофіпольський район			659,8	0,59	
17	5394995	ВАТ "ТЕОФІПОЛЬСЬКИЙ ЦУКРОВИЙ ЗАВОД"	241,7	0,22	36,64
17	22764838	ТЕОФІПОЛЬСЬКИЙ РЕМ	157,6	0,14	23,89
Хмельницький район			3069,6	2,74	
18	31521894	ТОВ "ЕКОПЛАСТ"	596,6	0,53	19,44
18	23841050	ТОВ ТПП "УНІВЕРСАЛ"	288,2	0,26	9,39
Чемировецький район			870,4	0,78	
19	952433	ВАТ"ЗАКУПНЯНСЬКЕ ХПП"	422,2	0,38	48,51
19	22764712	ЧЕМЕРОВЕЦЬКИЙ РАЙОН ЕЛЕКТРОМЕРЕЖ	265,0	0,24	30,45
Шепетівський район			8361,0	7,45	
20	444257	ТОВ "ШЕПЕТІВСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ"	3471,4	3,09	41,52
20	8396724	ДП "ШЕПЕТІВСЬКИЙ РЕМОНТНИЙ ЗАВОД"	1861,2	1,66	22,26
Ярмолинецький район			633,4	0,56	
21	22764726	ЯРМОЛИНЕЦЬКА РЕМ ВАТ ЕК "ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕ РГО"	127,9	0,11	20,19
21	993343	ЛІСГОСП	115,8	0,10	18,28
Кам'янець-Подільський район			4993,4	4,45	
22	22764672	МІСЬКИЙ РАЙОН ЕЛЕКТРОМЕРЕЖ	1160,6	1,03	23,24
22	30200202	ТОВ "ПРЕТТЛЬ-КАБЕЛЬ УКРАЇНА"	246,9	0,22	4,94

<i>м.Нітішин</i>			22768,0	20,29	
23	21313677	ВП "ХАЕС" ДП "НАЕК "ЕНЕРГОАТОМ"	22118,5	19,71	97,15
23	31345424	ТОВ ТРК "ЛОТЕЛ -СКТБ"	77,9	0,07	0,34
<i>м.Хмельницький</i>			40301,7	35,91	
25	22767506	ВАТ ЕК "ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕ РГО"	4500,4	4,01	11,17
25	23844137	ПРЕДСТАВНИЦТВО ПП "ІМПЕРІАЛ ТОБАКО ЮКРЕЙН"	2960,2	2,64	7,35
Всього по області			112232,2	100,00	

Аналіз показує, що найбільшими платниками податку на прибуток є енергорозподільчі підприємства – районні(міські) електромережі.

Табл. 36. Частка енергопідприємств у податку на прибуток в області

Код району	Код платника	Назва	Сплаче но	Питома вага в загальн ому підсумк у, %	Питома вага суми по району, %
<i>Білогірський район</i>			196,9	0,18	
2	22764749	БЛОГІР"Я РЕМ	97,3	0,09	49,40
<i>Вінковоцький район</i>			240,3	0,21	
3	22764620	ВІНКОВЕЦЬКИЙ РЕМ ВАТ ЕК "ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГ О"	75,8	0,07	31,53
<i>Волочиський район</i>			3106,0	2,77	
4	22764755	ПІДРОЗДІЛ ВАТЕК "ХМЕЛЬНИЦЬКОБЕНЕРГО "	310,3	0,28	9,99
<i>Городоцький район</i>			623,4	0,56	
5	22764637	РАЙОН ЕЛЕКТРИЧНИХ МЕРЕЖ	156,4	0,14	25,09
<i>Деражнянський район</i>			618,8	0,55	
6	22764643	РАЙОН ЕЛЕКТРОМЕРЕЖ ВАТ ЕК "ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГ О"	123,1	0,11	19,90
<i>Дунаївецький район</i>			1631,2	1,45	
<i>Ізяславський район</i>			1683,0	1,50	
<i>м.Кам'янець-Подільський</i>			1301,8	1,16	
9	22764666	КАМ-ПОД СІЛЬСЬКИЙ РЕМ	259,2	0,23	19,91
<i>Красилівський район</i>			3505,6	3,12	
<i>Летичівський район</i>			844,6	0,75	
11	22767506	ВАТ ЕК "ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГ О"	118,3	0,11	14,01
<i>Новоушицький район</i>			172,8	0,15	
12	22764689	ВАТ ЕК "ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГ О"НОВОУШИЦЬКИЙ РЕМ	78,7	0,07	45,56

Полонський район			982,0	0,87	
13	22764790	ПОЛОНСЬКИЙ Р-Н ЕЛЕКТРИЧНИХ МЕРЕЖ ВАТ "ХМЕЛЬНИЦЬКОБ	284,3	0,25	28,95
Славутський район			11931,1	10,63	
Старокостянтинівський район			3540,9	3,15	
Старосинявський район			198,5	0,18	
16	22764821	СТАРОСИНЯВСЬКИЙ Р Е М	61,7	0,05	31,07
Теофіпольський район			659,8	0,59	
17	22764838	ТЕОФІПОЛЬСЬКИЙ РЕМ	157,6	0,14	23,89
Хмельницький район			3069,6	2,74	
Чемировецький район			870,4	0,78	
19	22764712	ЧЕМЕРОВЕЦЬКИЙ РАЙОН ЕЛЕКТРОМЕРЕЖ	265,0	0,24	30,45
Шепетівський район			8361,0	7,45	
Ярмолинецький район			633,4	0,56	
21	22764726	ЯРМОЛИНЕЦЬКА РЕМ ВАТ ЕК "ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГ О"	127,9	0,11	20,19
Кам'янець-Подільський район			4993,4	4,45	
22	22764672	МІСЬКИЙ РАЙОН ЕЛЕКТРОМЕРЕЖ	1160,6	1,03	23,24
м.Нітішин			22768,0	20,29	
23	21313677	ВП "ХАЕС" ДП "НАЕК "ЕНЕРГОАТОМ"	22118,5	19,71	97,15
м.Хмельницький			40301,7	35,91	
25	22767506	ВАТ ЕК "ХМЕЛЬНИЦЬКОБЛЕНЕРГ О"	4500,4	4,01	11,17
Всього по області			112232,2	100,00	
Всього по області електромережі без ХАЕС			7776,2	7%	
Всього електромережі та ХАЕС			29894,7	26,6%	

Тільки у 7 адміністративно-територіальних одиницях районного(міста обласного значення) рівня , а саме у **Дунаївецькому, Ізяславському, Красилівському, Славутському, Старокостянтинівському, Хмельницькому, Шепетівському районах** підприємство електромереж не входить до двійки найбільших платників податку на прибуток.

Така інформація підтверджує не адекватність структури економіки області, оскільки перерозподіл електроенергії не є двигуном створення додаткової вартості, яка формує усі блага.

Розміщення платників податку на прибуток по районах області є досить не рівномірним, відтак за таким показником, як податок на прибуток на одну особу має місце значна диспропорція між районами.

Табл. 37. Сплачено податку на прибуток підприємств станом на 01.07.2010

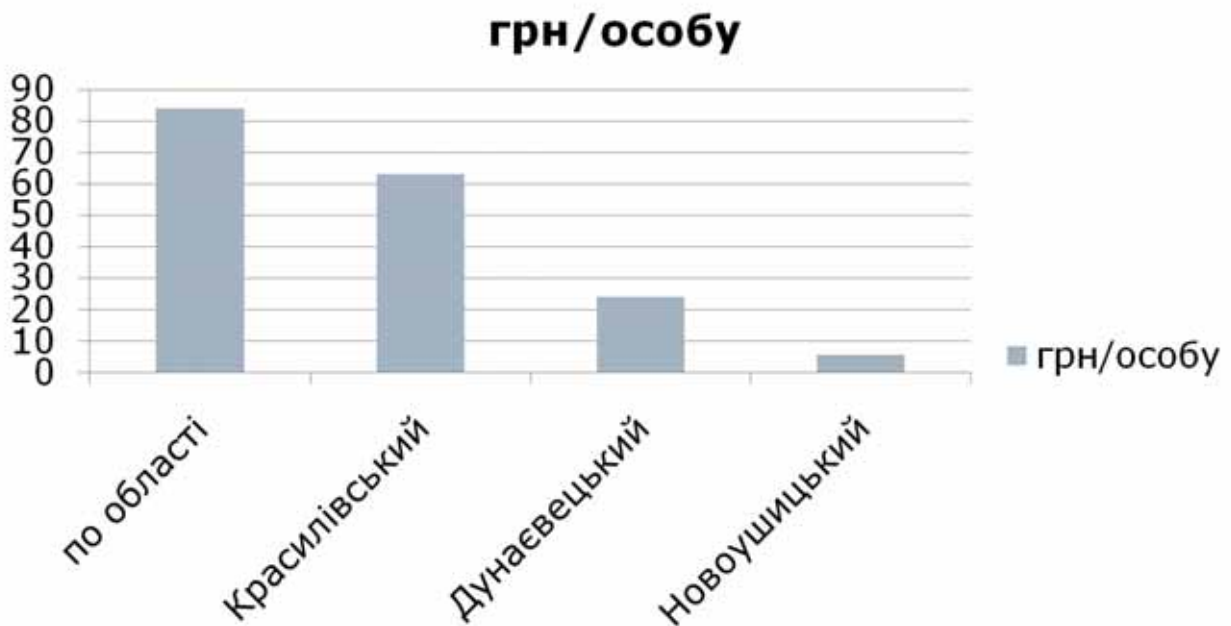
Назва	Сплачено податку на прибуток тис.грн	Чисельність населення осіб	Податок на прибуток /на особу грн
-------	--------------------------------------	----------------------------	-----------------------------------

<i>Білогірський район</i>	<i>196,9</i>	28434	<i>6,9</i>
<i>Віньковецький район</i>	<i>240,3</i>	26661	<i>9</i>
<i>Волочиський район</i>	<i>3106,0</i>	54195	<i>57</i>
<i>Дунаївецький район</i>	<i>1631,2</i>	66152	<i>24</i>
<i>Красилівський район</i>	<i>3505,6</i>	54993	<i>63</i>
<i>Новоушицький район</i>	<i>172,8</i>	31402	<i>5,5</i>
<i>Полонський район</i>	<i>982,0</i>	51366	<i>19,1</i>
<i>Старосинявський район</i>	<i>198,5</i>	22016	<i>9</i>
<i>Теопільський район</i>	<i>659,8</i>	28496	<i>23</i>
<i>Хмельницький район</i>	<i>3069,6</i>	52679	<i>58</i>
<i>Чемировецький район</i>	<i>870,4</i>	44341	<i>19,6</i>
<i>м.Нетішин</i>	<i>22768,0</i>	35995	<i>632</i>
<i>м.Хмельницький</i>	<i>40301,7</i>	258563	<i>155</i>
<i>м.Кам'янець-Подільський</i>	<i>4993,4</i>	102109	<i>48</i>
Всього по області	112232,2	1330794	84

Диспропорції по податку на прибуток на одну особу за перше півріччя 2010 року склали:

- З урахуванням Нетішина – 115 разів
- Без урахування Нетішина – 28 разів
- Серед сільських районів – 11,5 рази

Єдиний податок

Табл. 38. Динаміка сплати єдиного податку

	Сплачено єдиного податку, тис.грн		
	2007р.	2008р.	2009р.
Всього надійшло до Зведеного бюджету	1648907,92	2135096,59	2006812,69
Всього надійшло єдиного податку, в тому числі	39296,32	46818,10	45327,45
<i>Питома вага єдиного податку в надходженнях до Зведеного бюджету%</i>	<i>2,38</i>	<i>2,19</i>	<i>2,26</i>
єдиний податок від фізичних осіб	23752,33	29592,77	30776,03
<i>Питома вага надходжень від фізичних осіб %</i>	<i>60,44</i>	<i>63,21</i>	<i>67,90</i>
єдиний податок від юридичних осіб,	15543,99	17225,33	14551,42
<i>Питома вага надходжень від юридичних осіб %</i>	<i>39,56</i>	<i>36,79</i>	<i>32,10</i>

При загальному спаду надходжень єдиного податку в 2009 році, від фізичних осіб-підприємців надійшла більша сума податку.

Фіксований сільськогосподарський податок

Табл 39.. Динаміка надходжень фіксованого сільськогосподарського податку

			Сплачено фіксованого сільськогосподарського податку, тис. грн		
			2007р.	2008р.	2009р.
Всього надійшло до Зведеного бюджету			1648907,92	2135096,59	2006812,69
Надійшло фіксованого сільськогосподарського податку			5627,96	4582,62	4959,25
<i>Питома вага надходжень фіксованого податку в Зведеному бюджеті</i>			<i>0,34</i>	<i>0,21</i>	<i>0,25</i>
в т.ч. найбільші платники					
1	32827667	ТОВ "СТІОМІ-ХОЛДІНГ"	0,00	0,00	430,19
2	23651875	ТОВ СГП "АГРОС-ВІСТА"	49,40	52,86	151,75
3	476808	ВАТ "ХМЕЛЬНИЦЬКРИБГОСП"	108,12	111,25	105,46
4	31412668	ТОВ "ПОДІЛЛЯ - АГРОСЕРВІС"	39,03	71,35	85,84
5	32678215	ТОВ "ЛОТІВКА ЕЛІТ"	25,76	59,57	68,05
6	34584276	ТОВ "СГП" АГРОПРОМТЕХНІКА"	41,56	57,19	67,27
7	34222628	ТОВ"ОБОЛОНЬ АГРО"	25,21	45,44	64,16
8	34312575	ТОВ "МРІЯ ПОДІЛЛЯ"	27,31	48,87	60,55
9	33007579	ПП "АГРАРНА КОМПАНІЯ 2004"	37,68	47,26	58,76
10	32826820	ТОВ "А.Т.К."	38,78	46,50	53,82
11	31975072	ТОВ "ЛЕВАДА-2003"	27,40	38,92	49,60
12	33707723	ТОВ ІВК "РІДНИЙ КРАЙ"	20,94	27,87	49,54
13	31949131	ПП "КОЧУБІВСЬКЕ"	31,44	31,48	44,00
14	32231515	СТОВ "ІНТЕР-СЛУЧ"	50,62	56,60	43,43
15	3786337	СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ КООПЕРАТИВ "МІЦІВЕЦЬКИЙ"	0,00	0,00	41,83
16	3785881	СК "ПРОМІНЬ"	47,69	42,83	38,29
17	5534812	СК "ПРОГРЕС"	7,40	5,32	37,87
1	3788454	ТОВ "СВЯТЕЦЬ"	40,75	34,78	37,16

8					
19	3785958	СТОВ "ДОВІРА"	23,35	39,46	37,13
20	3787503	СТОВ "БЕРЕГІНЯ"	89,87	15,24	34,91
21	30668776	ТОВ"НОВІ АГРАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ"	75,33	29,58	31,56

Частка єдиного сільськогосподарського податку є надто низькою, як для області з такою великою часткою сільського господарства в економіці.

Акциз

Табл. 40. Динаміка надходжень акцизного збору 2007-2009 рік та I півріччя 2010 року

Код района	Код платника	Назва	2007 рік	2008 рік	2009 рік	січень-червень 2010 року
6	374918	ДП"МАНИКОВЕЦЬКИЙ СПИРТЗАВОД"	610,3	490,4	137,8	20,7
9	23841854	ДП"ДОВЖОЦЬКИЙ СПИРТОВИЙ ЗАВОД"	115,5	144,3	76,9	122,8
10	22985686	ДП ЗАТ "ОБОЛОНЬ" "КРАСИЛІВСЬКЕ"	25860,4	21649,3	17841,0	11612,4
14	374893	ДП "ГАННОПІЛЬСЬКИЙ СПИРТЗАВОД"	0,3	0,1	0,0	0,0
14	21334136	ЗАТ"СЛАВУТСЬКИЙ ПИВОВАРНИЙ ЗАВОД"	779,0	602,6	950,0	889,3
22	31773616	ТОВ "ЄВРО-ПИВО"	13,6	10,4	17,2	12,4
25	5513922	ВАТ "ХМЕЛЬПИВО"	3868,6	3239,3	5946,2	3286,5
22	34725544	ПП "МАКРИМА"	x	x	x	0,6
25	36897041	ТОВ "ВІНМАРТ-ПРОДУКТ"	x	x	x	5,7
25	33392083	ТОВ "ДОБРЯК"	x	x	x	x

■

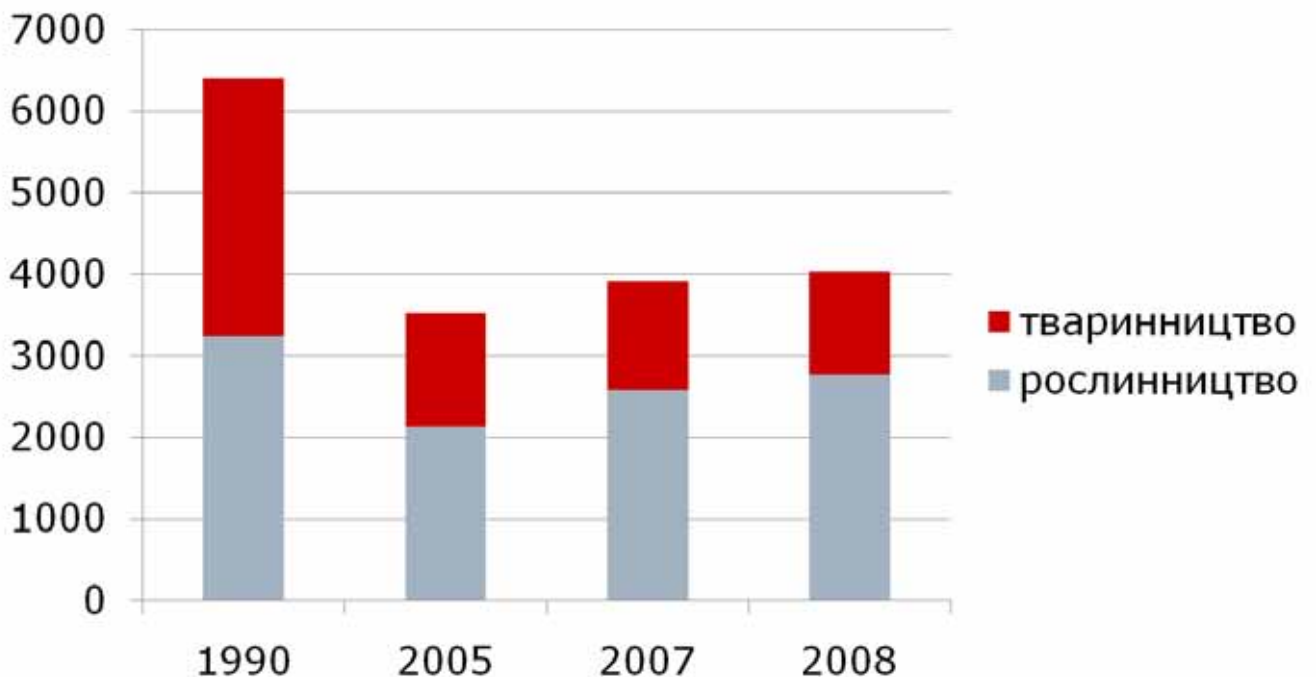
6. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

Область позиціонується, як аграрно промислова. Втім аналіз показує, що сільськогосподарське виробництво за останні 20 років значно змінило свою структуру, що безпосередньо впливає і на трудові ресурси та демографічні процеси

Табл. 41. Продукція сільського господарства
(у порівнянних цінах 2005р.; млн.грн.)

	1990	2005	2006	2007	2008
Продукція сільського господарства	6397,4	3493,5	3613,2	3908,9	4032,7
Продукція рослинництва	3247,3	2131,5	2216,6	2588,3	2771,7
зернові культури	869,9	531,5	411,1	537,6	770,9
технічні культури	759,9	213,0	320,1	352,3	453,6
картопля, овочі та баштанні	961,1	942,7	1036,8	1204,8	1107,7
плодовоягідні та виноград	214,1	292,0	262,7	270,6	248,4
кормові культури	386,6	155,0	143,4	136,7	153,2
Продукція тваринництва	3150,1	1362,0	1396,6	1320,6	1261,0
худоба та птиця	1765,3	473,6	533,2	464,1	452,7
молоко	1136,9	758,2	722,5	670,3	655,7
яйця	128,2	59,1	66,9	107,8	92,6
вовна	3,5	0,1	0,1	0,1	0,1
інша продукція	116,2	71,0	73,9	78,3	59,9

Діаграма. Зміна структури сільського господарства області.

та у виробництві м'яса і молока.

Табл. 42. Виробництво продукції с/г, млн. грн.

	всього		рослинництво		тваринництво	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Білогірський	158,3	154,0	100,7	99,6	57,6	54,4
Віньковецький	97,9	106,8	61,7	69,3	36,2	37,5
Волочиський	282,4	292,6	196,9	207,9	85,5	84,7
Городоцький	231,2	277,0	149,7	203,7	81,5	73,3
Деражнянський	119,6	142,0	78,4	104,3	41,2	37,7
Дунаєвецький	238,4	265,1	144,8	165,2	93,6	99,9
Ізяславський	162,8	182,4	103,2	124,5	59,6	57,9
Кам'янець-Подільський	313,0	317,7	201,0	218,8	112,0	98,9
Красилівський	291,6	270,1	208,5	190,4	83,1	79,7
Летичівський	114,4	116,7	66,3	68,9	48,1	47,8
Новоушицький	106,2	116,9	66,3	79,1	39,9	37,8
Полонський	154,8	161,6	90,6	99,6	64,2	62,0
Славутський	152,2	180,8	86,2	117,0	66,0	63,8
Старокостянтинівський	195,5	206,0	127,8	145,3	67,7	60,7
Старосинявський	129,1	128,6	87,2	86,9	41,9	41,7
Геофіпольський	218,9	228,6	127,8	139,6	91,1	89,0
Хмельницький	326,1	302,7	254,3	239,2	71,8	63,5
Чемеровецький	225,4	237,0	163,2	174,6	62,2	62,4
Шепетівський	182,2	166,5	128,8	113,8	53,4	52,7
Ярмолинецький	154,7	140,1	103,8	95,2	50,9	44,9

Табл. 43. Частка тваринництва

	2007	2008
Білогірський	36	35,3
Віньковецький	36,7	35,1
Волочиський	30,2	28,9
Городоцький	35,2	26,4
Деражнянський	34,4	26,5
Дунаєвецький	39,2	38
Ізяславський	36,6	31,7
Кам'янець-Подільський	35,7	31,1
Красилівський	28,4	29,5
Летичівський	42,0	40,9
Новоушицький	37,5	32,3
Полонський	41,4	38,3

Славутський	43,3	35,2
Старокостянтинівський	34,6	29,4
Старосинявський	32,4	32,4
Геофіпольський	41,6	38,9
Хмельницький	22	20,9
Чемеровецький	27,5	26,3
Шепетівський	29,3	31,6
Ярмолинецький	32,9	32,0

Має місце стабільна тенденція до зменшення частки тваринництва у с/г виробництві в усіх районах, як по абсолютній величині, так і у відносній. Враховуючи, той факт, що у індивідуальних селянських господарствах утримується 83% поголів'я ВРХ та 73% свиней, можна стверджувати, що тваринництво, як товарне виробництво в області практично зникло.

Падіння поголів'я худоби різко зменшує внесення органічних добрив на поля, що веде до виснаження земель

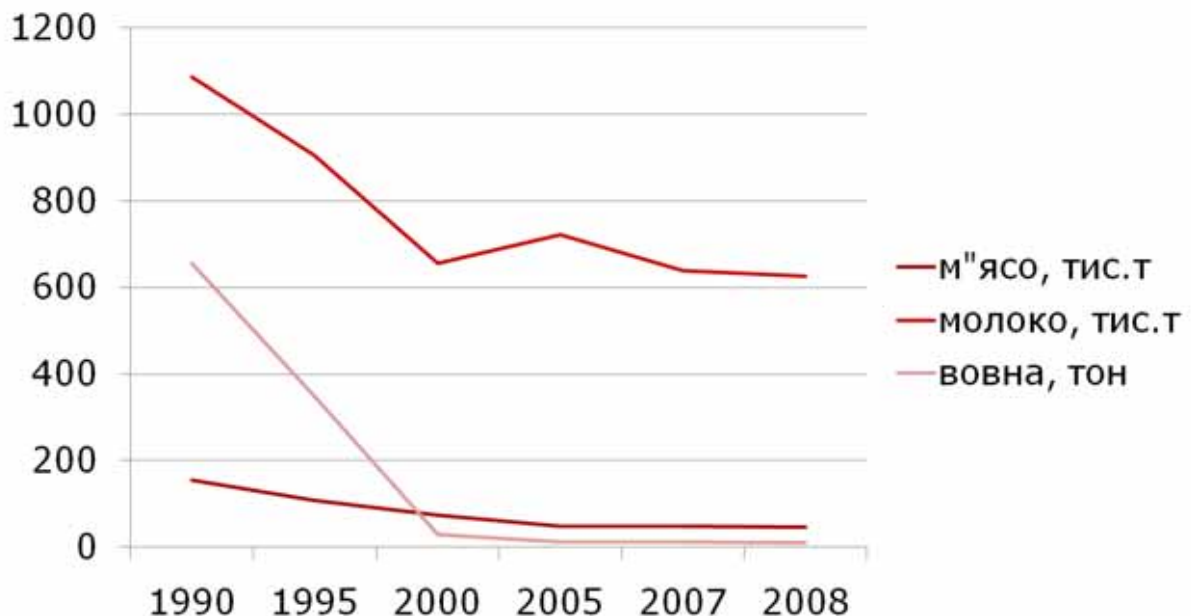

Табл. 44. Мінеральні добрива

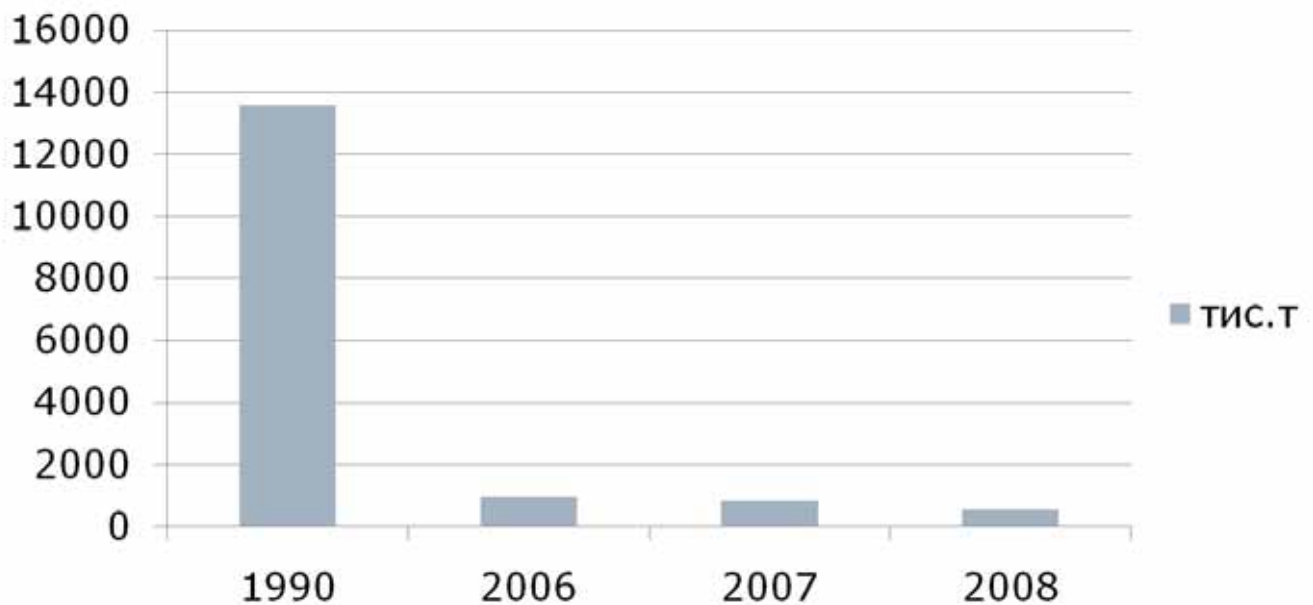
	1990	2000	2005	2006	2007	2008
Внесено в поживних речовинах – усього, тис.ц	1995,8	228,6	245,7	321,3	410,5	576,8
Удобрена площа, тис.га	1096,2	433,0	316,8	381,3	419,8	578,2
Частка удобреної площі, відсотків	90,0	45,9	47,4	61,8	68,9	80,7
Внесено у поживних речовинах на 1 га посівної площі, кг	164	24	37	52	67	81

Табл. 45. Органічні добрива

Внесено – усього, тис.т	13598,6	3296,0	1059,0	963,9	828,5	553,5
Удобрена площа, тис.га	323,2	77,2	40,1	35,4	27,0	17,3
Частка удобреної площі, відсотків	27,0	8,2	6,0	5,7	4,4	2,4
Внесено на 1 га посівної площі, т	11,2	3,5	1,6	1,6	1,4	0,8

Внесення органічних добрив в ґрунти практично припинилось

ТИС.Т

Табл. 46. Зміна поголів'я худоби, тис.гол

рік	Врх-всього	корови	свині	вівці	коні
1990	1165,7	392,0	775,7	238,3	51,7
1995	933,4	382,9	669,3	94,9	52,6
2000	558,4	278,8	498,4	10,8	49,0
2005	380,7	213,2	333,2	5,8	40,3
2007	325,1	183,2	296,5	5,2	36,0
2008	303,7	168,9	265,2	5,7	33,5

З цієї таблиці видно, що товарного виробництва бичків, та овець фактично не залишилось.

Табл. 47. Площі під плодово-ягідними культурами , тис.га

	1990	2005	2006	2007	2008
Площа плодово-ягідних насаджень	52,3	24,7	21,8	16,8	18,0
у тому числі у плодоносному віці	44,0	23,2	20,2	15,1	16,4

Сільське господарство області практично відійшло від вирощування плодів та ягід, що ще більше звужує ринки виробників с/г продукції та зайнятість сільського населення.

Табл. 48. Динаміка виробництва продукції тваринництва

	М'ясо (у забійній вазі), тис.т	Молоко, тис.т	Яйця, млн.шт.	Вовна, т
1990	155,5	1086,5	419,3	656
1995	107,4	906,0	181,1	349
2000	74,3	656,6	159,6	29
2005	48,1	722,5	193,4	11
2007	48,8	638,7	353,3	11
2008	45,5	624,9	303,4	10

Дуже дивно виглядає рентабельність окремих видів продукції СМГ виробництва

Табл. 49. Рентабельність

	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008
Зерно	259,9	87,9	96,2	4,2	1,2	45,7	22,4
Насіння соняшнику	–	0,0	5,8	–2,8	–0,8	53,9	–17,5
Цукрові буряки							
(фабричні)	28,9	31,9	4,3	11,4	24,1	6,2	18,6
Овочі відкритого ґрунту							
	51,7	36,3	2,2	7,4	–11,2	30,2	14,5
Картопля	37,6	118,8	45,8	16,4	27,2	28,1	1,8
Плоди	99,4	60,3	35,0	17,7	17,2	14,2	–12,7
Молоко і молочні продукти ²²¹	28,4	–15,7	–8,0	13,8	–0,8	15,2	12,4
М'ясо							
великої рогатої худоби	28,2	–5,9	–35,2	–25,0	–39,6	–34,4	–20,3
свиней	–0,3	–6,2	–42,3	1,4	–20,9	–29,9	–4,8
овець та кіз	12,0	–30,1	–43,6	–42,0	–51,9	–54,6	–25,8
птиці	–26,1	–45,2	–43,4	–39,1	7,3	2,2	42,4
Яйця	0,5	24,8	–0,9	9,2	4,3	4,2	75,3
Вовна	–13,8	–55,9	–76,8	–91,4	–89,7	–92,1	–48,7

Таблиця рентабельності показує, що можливою причиною різкого падіння виробництва продукції тваринництва є її збитковість, яка в свою чергу може пояснюватись низькою продуктивністю праці у цих виробництвах і надто не значним поголів'ям худоби.

²² З 2005р. – молоко незбиране

Кризові роки 2008-2009 сільське господарство області пережило значно краще, ніж промисловість, так само область у сфері сільськогосподарського виробництва виглядає непогано на фоні областей-сусідів.

Табл. 50. Індeksi обсягів сільськогосподарського виробництва за регіонами за 2009 рік ,%

	2009р.до 2008р.
Україна	100,1
Вінницька	103,8
Житомирська	103,7
Рівненська	100,7
Тернопільська	100,9
Хмельницька	102,1
Чернівецька	103,3

Сільське господарство області залишається найбільш стабільною галуззю і не зважаючи на загальну економічну кризу продовжує в утримувати свої позиції. Проте зміна структури сільськогосподарського виробництва містить у собі значні потенційні загрози для його розвитку на середньострокову та довгострокову перспективу.

7. ТУРИЗМ ТА ОЗДОРОВЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ

Туристичний потенціал області має такі головні складові:

- *Мальовнича природа – Дністер, Товтри, ліси та озера півночі області;*
- *Мінеральні води – типу Нафтуса, Миргородська, радонова*
- *Пам'ятки історії та архітектури – Кам'янець-Подільський, Меджибіж, Самчики...*
- *Мережа санаторіїв, де можна оздоровитись та полікуватись.*

Статистика з використання туристичних можливостей області практично відсутня, аби виглядає досить дивно. Зокрема статистика демонструє зменшення кількості готелів та місць у них, ресторанів та місць у них. Туристичні потоки внутрішнього туризму реально не обліковуються. Відсутня інформація щодо свят, фестивалей, виставок, які могли б бути цікавими для туриста.

Загалом Хмельниччина має 269 територій та об'єктів природно-заповідного фонду: 39 заказників, у тому числі 15 державного значення, 198 пам'яток природи, з них 4 державного значення, Кам'янець-Подільський ботанічний сад, 7 заповідних урочищ, 24 парки - пам'ятки садово-паркового мистецтва, в тому числі 8 державного значення, одна пам'ятка ЮНЕСКО – дуга Струве, 3 з чотирьох об'єктів якої в Україні знаходяться у Хмельницькій області.

Державний курорт “Сатанів”

Курорт “Сатанів” розташований в межах найбільшого в Європі Національного природного парку “Подільські Товтри”, з його унікальним природним феноменом Товтровою грядою, поєднаною з мальовничим долино-річним ландшафтом р. Збруч.

У 1970-1978 роках тут відкрито і досліджено одне з найбільших у Європі родовищ мінеральної води типу “Нафтуса”, названої “Збручанською”. Його дебет складає 257 м³ на добу, що дає змогу проводити одноразове лікування біля 100 тисяч чоловік.

Курорт місцевого значення “Маків”

Мінеральні води курорту “Маків” типу “Миргородська”, із затвердженими запасами 60 куб. м на добу та “Нафтусеподібна”, із затвердженими запасами 43 куб. м на добу, фактичне використання 2 куб. м на добу.

Заклад санаторного типу з мінеральною водою діє і у м. Волочиськ

Національний природний парк “Подільські Товтри”

На території Національного природного парку "Подільські Товтри" знаходиться під охороною 129 об'єктів природо-заповідного фонду, серед яких є парки і садиби різного ступеня збереження і культурно-історичної цінності, росте 2977 видів, форм і сортів рослин з різних кліматичних зон, в тому числі дерев і кущів 521 вид, з деревно-чагарникової та трав'янистої

флори - 395 видів плодових рослин, 620 видів тропічних, 111 видів корисних трав'янистих рослин місцевої та дикоростучої флори, 19 археологічних пам'яток, більше 302 історико-архітектурних пам'яток (в м. Кам'янець-Подільському знаходяться більше 200 об'єктів, в Кам'янець-Подільському районі - більше 63 об'єктів, в Чемеровецькому - більше 27 об'єктів, в Сатанівському регіоні - більше 12 об'єктів).

Національний історико-архітектурний заповідник “Кам'янець”

Входить у номінацію «Сім чудес України».

Кам'янець-Подільський – місто, що зберегло дух середніх віків. Старе місто функціонує як унікальний містобудівний комплекс площею 121 га, відокремлений від решти районів міста глибоким каньйоном р. Смотрич.

Місто має досить розвинену туристичну індустрію.

Державний історико-культурний заповідник “Межибіж”

Фортеця є перлиною Меджибожа, найвизначнішою його пам'яткою. Історія споруди сягає глибини віків, вона посідала чільне місце між середньовічних фортець світу.

Державний історико-культурний заповідник “Самчики”

Палацово-парковий ансамбль «маєток Самчики» – один із найблискупіших в Україні творів архітектури та садово-паркового мистецтва періоду зрілого класицизму. Серед маєткових ансамблів України, Самчики цікаві тим, що забудова тут збереглася такою, якою вона склалась на кінець XVIII – початок XIX ст.

- Цікаві історичні об'єкти є у Сутківцях, Антонінах, Губині, Ізяславі, Грицеві, Зінькові, Старокостянтиніві, Пиляві, Жванчику....

Табл. 51. Санаторно-курортні і оздоровчі заклади¹

	1995	2005/06	2006/07	2007/08
Кількість закладів	24	20	20	18
Санаторії	10	12	12	13
у тому числі дитячі	5	5	5	5
Пансіонати з лікуванням	1	–	–	–
Санаторії-профілакторії	11	7	7	5
Будинки і пансіонати відпочинку	1	–	–	–
Бази та інші заклади відпочинку	1	1	1	–
У них ліжок (місць)²	2457	2153	2123	1943

Табл. 52. Санаторії та пансіонати з лікуванням по містах і районах¹

	Кількість	1995	2005/06	2006/07	2007/08
По області	13	1693	1707	1673	1643
М. Кам'янець-Под	1	–	164	30	30
Волочиський	1		100	100	100
Городоцький		550	558	558	608
Дунаєвецький		525	485	485	485
Кам'янець-Подільський	2	150	400	370	370
Старокостянтинівський	1	75	40	40	40
Теопільський	–	56	–	–	–
Ярмолинецький	1	50	60	60	60

Табл. 53. Готелі та інші місця для тимчасового проживання по містах і районах

	2000	2005	2006	2007	2008
По області	30	22	22	27	29
Хмельницький	6	7	7	9	9
Кам'янець-Подільський	1	2	2	2	2
Нетішин	1	1	1	1	1
Славути	2	1	1	1	1
Старокостянтинів	1	–	–	–	–
Шепетівка	2	1	1	2	2
Білогірський	1	–	–	–	–
Волочиський	1	1	1	1	1
Городоцький	1	1	1	1	1
Деражнянський	1	1	1	1	1
Дунаєвецький	–	–	–	–	1
Ізяславський	2	1	1	1	1
Кам'янець-Подільський	2	–	–	1	1
Красилівський	3	2	2	2	2
Летичівський	1	1	1	1	2
Новоушицький	1	–	–	–	–
Полонський	1	1	1	1	1
Старокостянтинівський	–	1	1	1	1
Старосинявський	1	–	–	–	–

Хмельницький	1	1	1	2	2
Чемеровецький	1	–	–	–	–

- *Статистика явно не відповідає дійсності, оскільки лише пошукова система Інтернет дає 11 готелів у Кам'янець-Подільському, що мають свої інтернет-бронювання.*

Сільський туризм

На сьогодні в Хмельницькій області нараховується 64 агрооселі. Найбільша їх кількість знаходиться в Кам'янець-Подільському, Новоушицькому та Шепетівському районах. Одноразово агросадиби області можуть прийняти 747 осіб.

Рекламна складова туризму є досить слабкою. Область слабо представлена в інтернет мережі.

- *Планувальна та містобудівна документація в області*
- *Стан містобудівної документації прямо впливає на підприємницьку активність та інвестиції.*

Хмельницька область не має розробленої схеми планування території області і роботи з розробки схеми планування не розпочинались.

На території Хмельницькій області налічується 1451 населених пунктів, з них міських – 13 (у тому числі – 6 обласного значення), селищ – 24; сільських поселень – 1414.

Станом на 01.01.2010 року придатні для використання 105 генеральних планів населених пунктів з них 47 - генеральні плани сіл, 12 – генеральні плани селищ, 10 – генеральні плани міст та для 36 населених пунктів продовжено термін дії генплану.

Підлягають розробленню (оновленню) генеральні плани 1346 населених пунктів області (92,8 %).

Місцеві правила забудови розроблені та затверджені у :

- смт Білогір'я –25.11.2008 року ;
- м.Волочиськ –11.12.2009 року ;
- смт Сатанів –04.03.2010 року;
- м.Дунаївці –27.04.2007 року;
- м.Красилів –23.03.2010 року;
- м.Славута –27.05.2009 року;
- м.Хмельницький –28.04.2010 року;
- м.Шепетівка –24.09.2009 року;

Місцеві правила забудови м.Городок планується затвердити на черговій сесії міської ради.

Схеми планування **території районів** розроблені по 7 районах, з них діючих 2:

- схема планування території Ярмолинецького району – 1997 рік;
- схема планування Теофіпольського району – 1990 рік.

Схеми території **сільських рад** розроблені по 4 сільських радах, з них діючих 3.

- *Найбільшу турботу викликає відсутність розроблених схем планування та затвердження місцевих правил забудови у перспективних для розвитку туризму територіях – в прилеглій до Дністровського водосховища, навколо озер, в містах та селах де є історичні пам'ятки та паркові зони.*

Виокремлення перспективних точок зростання у Хмельницькій області

Аналіз системи розселення в межах області дозволяє виокремити поселення, що є природними концентраторами місцевого економічного життя і прискорений розвиток яких дасть змогу посилити економічний потенціал області таким чином, що не породить суттєвих диспропорцій у щільності населення (не призведе до повного занепаду та знелюднення периферійних сільських територій).

Такими природними центрами в першу чергу є міста та селища, колишні районні центри, а також великі села, де ще збереглась певна інфраструктура, є радіальні дороги до найближчих сіл, церква, виїзні базари, тощо.

Для збалансованого розвитку області варто планування розвитку базувати на точках потенційного зростання та створювати систему комунікацій (доріг), що замикатимуть навколишні села на потенційні центри зростання.

В перспективі, у випадку проведення реформи адміністративно-територіального устрою ці центри можуть стати центрами нових громад.

Перелік цих потенційних центрів та їх зони впливу на навколишні сільради приведено у додатку.

- *Примітка.*
- *Даний аналіз проведено на основі відкритих матеріалів та статистичних звітів Обласного управління статистики Хмельницької області, Держкомстату, Міністерства економіки України, а також інших ЦОВВ.*
- *При проведенні аналізу з'ясувалось, що деякі статистичні показники є відсутніми на основі адміністративних актів ЦОВВ.*

ДОДАТКИ

Додаток 1.

Підготовка спеціалістів²³ у навчальних закладах Хмельницької області

Назва закладу	Ліцензований обсяг	
	денна	заочна
Кам'янець-Подільський державний університет 32300 Хмельницька область, м. Кам'янець-Подільський, вул. Огієнка, 61.	3581 1745	2951 1400
Шепетівський навчально-консультаційний центр Кам'янець-Подільського державного університету (адреса центру: 30400 Хмельницька область, м. Шепетівка, вул. Островського, 42, ідентифікаційний код – 26381399)		649 337
Хмельницький національний університет 29016 м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11	2870	3680
Подільський державний аграрно-технічний університет 32300 Хмельницька область, м. Кам'янець-Подільський, вул. Шевченка, 13	2620 1345	1825 1000
Хмельницький університет управління та права 29013 м. Хмельницький, вул. Театральна, 8	470	410
Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького 29003 м. Хмельницький, вул. Шевченка, 46	1490	1090
Військовий інженерний інститут Подільського державного аграрно-технічного Університету м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька область	900	100
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія (в т.ч. для Хмельницького педагогічного коледжу) 29000 м. Хмельницький,	780	720

²³ В інформації вказані обсяги на основі доступної інформації. Щодо частини спеціальностей у деяких ВНЗ термін дії ліцензії або спливає або спливає у 2010 році.

вул. Проскурівського підпілля, 139		
Приватний вищий навчальний заклад "Хмельницький економічний університет" ²⁴ 29008 м. Хмельницький, вул. Кам'янецька, 159/2	520	475
Приватний вищий навчальний заклад "Хмельницький економічний університет" 29008, м. Хмельницький, вул. Кам'янецька, 159/2	160	160
Приватний вищий навчальний заклад "Університет економіки і підприємництва" 29016, м. Хмельницький, шосе Львівське, 51/2	450	450
Хмельницький інститут конструювання моделювання швейних виробів 29016 м. Хмельницький, вул. Молодіжна, 12/1	150	150
Всього магістрів, спеціалістів, бакалаврів	17061	14497
Коледж Подільського державного аграрно-технічного університету 32300 Хмельницька область, м. Кам'янець-Подільський, вул. Лесі Українки, 95	275	225
Подільський державний аграрно- технічний університет для Новоушицького технікуму 32600 Хмельницька область, смт. Нова Ушиця, вул. Подільська, 34, ідентифікаційний код - 34114840	300	225
Подільський державний аграрно- технічний університет Для Шепетівського технікуму 30400 Хмельницька область, м. Шепетівка, пр-т Миру, 25, ідентифікаційний код - 34363226	155	100
Кам'янець-Подільський коледж харчової промисловості 32300 Хмельницька область, м. Кам'янець-Подільський, вул. Суворова, 2	410	350
Хмельницький базовий медичний коледж 29000 м. Хмельницький, вулиця Проскурівська, будинок 37	300	
Хмельницький політехнічний коледж ²⁵	310	300

²⁴ Термін дії ліцензії на деякі спеціальності закінчився

м. Хмельницький, вул. Зарічанська, 10		
Державний вищий навчальний заклад «Кам'янець-Подільський індустріальний коледж» ²⁶ 32300, Хмельницька обл., м. Кам'янець-Подільський, вулиця Суворова, будинок 17	325	275
Кам'янець-Подільський будівельний технікум ²⁷ 32300 Хмельницька область, м. Кам'янець-Подільський, вул. Соборна, 1	250	200
Кам'янець-Подільський планово- економічний технікум-інтернат 32300 Хмельницька область, м. Кам'янець-Подільський, вул. Годованця, 13	240	180
Шепетівське медичне училище 30400 Хмельницька область, м. Шепетівка, пр-т Миру, 26	440	
Хмельницький юридичний колегіум 29013 м. Хмельницький, вул. Соборна, 55	75	75
Хмельницький торговельно- економічний коледж 29000, м. Хмельницький, вул. Кам'янецька, 3	470	400
Кам'янець-Подільське вище професійне училище №14	30	
Вище професійне училище №25 м. Хмельницького 29015 м. Хмельницький, пр-т Миру, 61/3	90	
Вище художнє професійне училище №19 смт. Гриців Шепетівський район Хмельницька область	60	
Грицівське вище професійне училище №38 30455, Хмельницька область, смт Гриців, вул. Ломоносова, 10	30	
Кам'янець-Подільське училище культури 32300 Хмельницька область, м. Кам'янець-Подільський, вул. Зарванська, 3	200	245
Чемеровецьке медичне училище 31600 Хмельницька область, смт.	150	

²⁵ Термін дії ліцензії закінчився

²⁶ На частину спеціальностей термін дії ліцензії закінчився

²⁷ На частину спеціальностей термін дії ліцензії закінчився

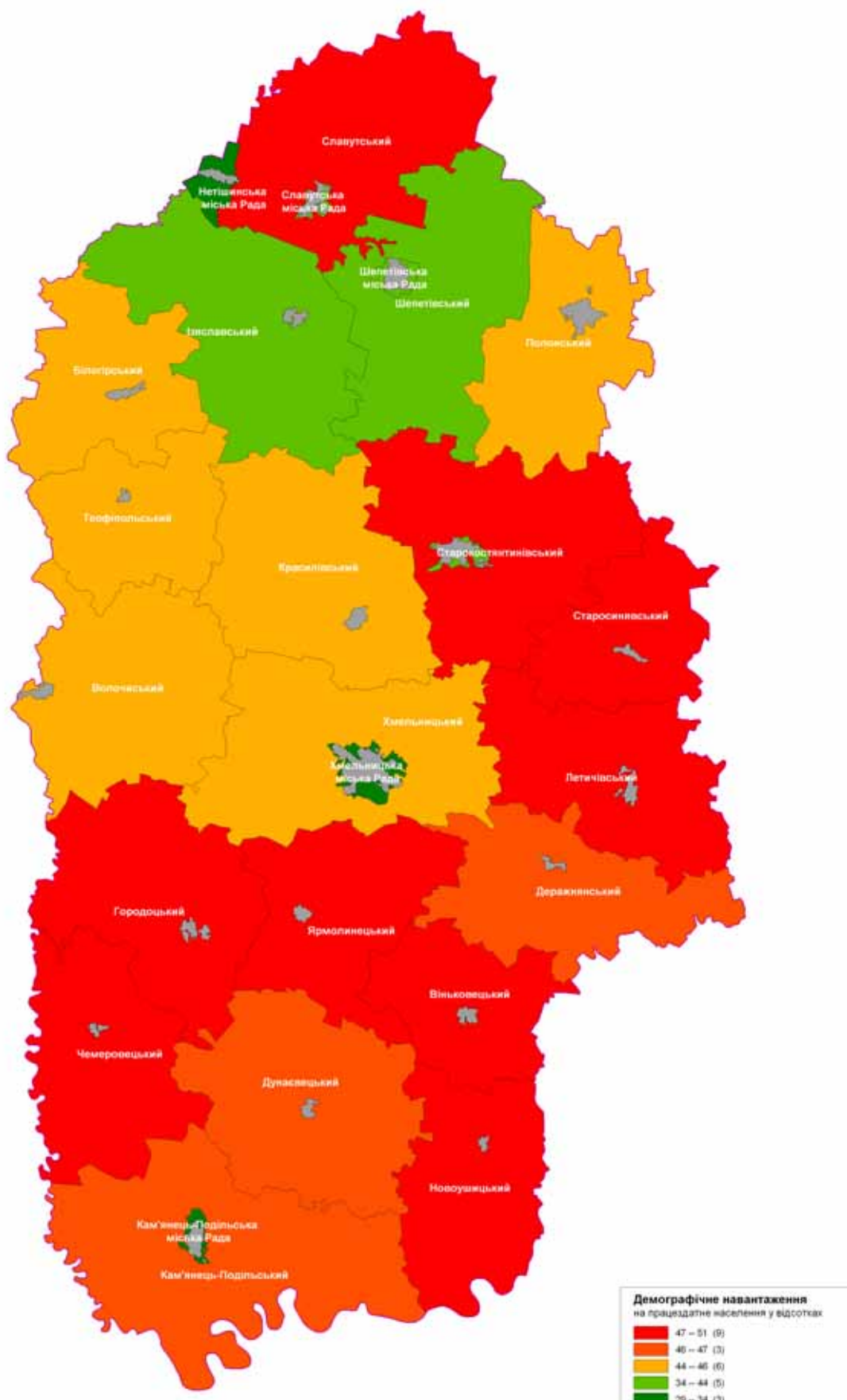
Чемерівці, вул. Центральна, 32		
Вище професійне училище №36 с. Балин Хмельницької області	90	
Кам'янець-Подільське медичне училище 32300, Хмельницька обл., м. Кам'янець-Подільський, вул. Пушкінська, 31	210	
Хмельницьке музичне училище ім. В.І.Заремби 29001 м. Хмельницький, вул. Проскурівська, 79	100	
Всього молодших спеціалістів	4270	2570

■

Віковий склад населення по адміністративно-територіальних одиницях

	Осіб				Відсотків			
	всього	у тому числі у віці			всього	у тому числі у віці		
		молодшому за працездатний	працездатному	старшому за працездатний		молодшому за працездатний	працездатному	старшому за працездатний
Всього по області	1330794	215286	775282	340226	100,0	16,2	58,2	25,6
міста								
Нетішин	35995	6720	25463	3812	100,0	18,7	70,7	10,6
Кам'янець-Подільський	102109	13471	69555	19083	100,0	13,2	68,1	18,7
Хмельницький	258563	40268	170950	47345	100,0	15,6	66,1	18,3
Славута	35376	6474	22157	6745	100,0	18,3	62,6	19,1
Старокостянтинів	34606	6194	21665	6747	100,0	17,9	62,6	19,5
Шепетівка	43536	7334	26490	9712	100,0	16,8	60,9	22,3
райони								
Ізяславський	47644	7795	26946	12903	100,0	16,3	56,6	27,1
Шепетівський	35995	6456	20201	9338	100,0	17,9	56,1	26,0
Хмельницький	52679	8015	29312	15352	100,0	15,2	55,7	29,1
Полонський	46859	8461	26044	12354	100,0	18,0	55,6	26,4
Волочиський	54195	8548	29808	15839	100,0	15,8	55,0	29,2
Білогірський	28434	5337	15515	7582	100,0	18,7	54,6	26,7
Красилівський	54993	9442	29952	15599	100,0	17,1	54,5	28,4
Теопільський	28496	5319	15542	7635	100,0	18,7	54,5	26,8
Дунаєвецький	66152	10791	35569	19792	100,0	16,2	53,9	29,9
Кам'янець-Подільський	68931	10770	36925	21236	100,0	15,6	53,6	30,8
Деражнянський	33693	5758	17988	9947	100,0	17,1	53,4	29,5
Старосинявський	22016	3496	11611	6909	100,0	15,9	52,7	31,4
Летичівський	30321	4767	15949	9605	100,0	15,7	52,6	31,7
Городоцький	51418	8356	27010	16052	100,0	16,3	52,5	31,2
Чемеровецький	44341	6250	23145	14946	100,0	14,1	52,2	33,7
Новоушицький	31402	4759	16183	10460	100,0	15,2	51,5	33,3
Вінковоцький	26661	4156	13499	9006	100,0	15,6	50,6	33,8
Старокостянтинівський	32000	5589	15937	10474	100,0	17,5	49,8	32,7
Ярмолинецький	32415	5136	16132	11147	100,0	15,8	49,8	34,4
Славутський	31964	5624	15734	10606	100,0	17,6	49,2	33,2

Демографічне навантаження на осіб працездатного віку

**Демографічне навантаження по адміністративно-територіальним одиницям.
(на 1000 осіб працездатного віку припадає осіб непрацездатного)**

	Загальне навантаження	У тому числі особами у віці	
		молодшому за працездатний	старшому за працездатний
Всього по області	717	278	439
міста			
Нетішин	414	264	150
Кам'янець-Подільський	468	194	274
Хмельницький	513	236	277
Славута	597	293	304
Старокостянтинів	597	286	311
Шепетівка	643	277	366
райони			
Ізяславський	768	289	479
Шепетівський	782	320	462
Хмельницький	797	273	524
Полонський	799	325	474
Волочиський	818	287	531
Теопільський	833	342	491
Білогірський	833	344	489
Красилівський	836	315	521
Дунаєвецький	860	304	556
Кам'янець-Подільський	867	292	575
Деражнянський	873	320	553
Старосинявський	896	301	595
Летичівський	901	299	602
Городоцький	904	309	595
Чемеровецький	916	270	646
Новоушицький	940	294	646
Віньковецький	975	308	667
Старокостянтинівський	1008	351	657
Ярмолинецький	1009	318	691
Славутський	1032	357	675

**Демографічне навантаження у сільських поселеннях по районах
(на 1000 осіб працездатного віку припадає осіб непрацездатного)**

	Загальне навантаження	У тому числі особами у віці	
		молодшому за працездатний	старшому за працездатний
Всього по області	947	316	631
райони			
Хмельницький	800	273	527

Шепетівський	801	331	470
Кам'янець-Подільський	870	294	576
Ізяславський	906	326	580
Білогірський	912	368	544
Теофіпольський	912	353	559
Полонський	914	351	563
Дунаєвецький	921	302	619
Красилівський	949	337	612
Старосинявський	978	309	669
Чемеровецький	980	278	702
Новоушицький	991	285	706
Старокостянтинівський	1008	351	657
Городоцький	1027	312	715
Славутський	1032	357	675
Волочиський	1033	320	713
Віньковецький	1054	309	745
Летичівський	1060	303	757
Деражнянський	1099	348	751
Ярмолинецький	1118	321	797

Державні професійно-технічні навчальні заклади²⁸

Ізяславський навчальний центр №31, II рівень атестації, м.Ізяслав, вул. Гагаріна 4

Вище професійне училище № 4 м. Хмельницького, III рівень атестації, 29016, м. Хмельницький, вул.Інститутська,10;

Вище професійне училище №11, III рівень атестації, 29016, м. Хмельницький, вул.Тернопільська,15/2;

Вище професійне училище №25, III рівень атестації , 29015, м. Хмельницький, пр.Миру,61/3;

Вище професійне училище №36, III рівень атестації, 32440, Дунаєвецький р-н, с. Балин, вул.Леніна,1;

Вище професійне училище №38, III рівень атестації, 30455, Шепетівський р-н, смт Гриців, вул.Ломоносова,10;

Вище художнє професійне училище №19, III рівень атестації, 30455, Шепетівський р-н, смт Гриців, вул.Горького,3;

Говорський професійний аграрний ліцей, II рівень атестації, 32536, Вінковоцький р-н, с.Говори;

Голосківський професійний аграрний ліцей , II рівень атестації , 31535, Летичівський р-н, с.Голосків;

ДНЗ "Волочиський промислово-аграрний професійний ліцей", II рівень атестації , 31200, м. Волочиськ, вул.Запорізька, 9;

ДПНЗ "Деражнянський професійний аграрний ліцей", II рівень атестації , 32200, м. Деражня, вул.Миру,177а;

ДПТНЗ "Лісоводський професійний аграрний ліцей", II рівень атестації, 32046, Городоцький р-н, с.Лісоводи;

Державний професійно-технічний навчальний заклад "Кам'янець-Подільський професійний будівельний ліцей", II рівень атестації, 32300, м. Кам'янець-Подільський, вул.Драгоманова,9;

Державний професійно-технічний навчальний заклад "Замковий навчальний центр №58", II рівень атестації

Державний професійно-технічний навчальний заклад "Райківецький навчальний центр №78", II рівень атестації

Державний професійно-технічний навчальний заклад "Кам'янець-Подільське Вище професійне училище", III рівень атестації , 32330, м.Кам'янець-Подільський, вул.Грушевського,23;

Державний професійно-технічний навчальний заклад "Красилівський професійний ліцей", II рівень атестації , 31000, м. Красилів, вул.Центральна,38;

Державний професійно-технічний навчальний заклад "Славутський професійний ліцей", II рівень атестації, 30000, м. Славута, вул. Ярослава Мудрого 75;

²⁸ Інформація із сайту <http://proftekhosvita.org.ua/uk/establishments/ei/filtered/?page=1&regions=22>

Державний професійно-технічний навчальний заклад "Хмельницький центр професійно-технічної освіти торгівлі та харчових технологій", III рівень атестації, 29000, м. Хмельницький, вул Курчатова,69/1;

Кам'янець-Подільський професійний художній ліцей, II рівень атестації, 32307, м.Кам'янець-Подільський, вул.Червоноармійська,43

Нетішинський професійний ліцей, II рівень атестації, 30100, Славутський р-н, м. Нетішин, пр.Незалежності,2;

Новоселицький професійний аграрний ліцей, II рівень атестації, 31162, Старокостянтинівський р-н, с.Новоселиця;

Плужненський професійний аграрний ліцей, II рівень атестації, 30320, Ізяславський р-н, с.Хотень;

Полонський професійний аграрний ліцей, II рівень атестації, 30500, м. Полонне, вул.Боженка,48;

Понінківський професійний ліцей, II рівень атестації, 30511, смт Понінка, Полонського району Хмельницької області, вул.Перемоги, 37;

Старокостянтинівський професійний ліцей, II рівень атестації, 31100, м. Старокостянтинів, вул.Івана Франка,35;

Теофіпольський професійний аграрний ліцей, II рівень атестації, 30600, Теофіпольський р-н, смт Теофіполь, с.Коров'є;

Хмельницький професійний ліцей, II рівень атестації, 29015, м. Хмельницький, вул.Озерна,8;

Хмельницький професійний ліцей електроніки, II рівень атестації, 29016, м. Хмельницький, вул.Тернопільська,40/1;

Хмельницький професійний ліцей сфери послуг, II рівень атестації, 29016, м. Хмельницький, вул.Кам'янецька,141;

Чорноострівський професійний аграрний ліцей, II рівень атестації, 31310, Хмельницький р-н., смт. Чорний Острів, вул.Жовтнева, 1;

Шепетівський навчальний центр №98, II рівень атестації, 30400, Шепетівський район, с.Климентовичі

Шепетівський професійний ліцей Державна форма власності, II рівень атестації, 30400, Хмельницька обл., м. Шепетівка, пр.Миру23,

Ярмолинецький професійний ліцей, II рівень атестації, 32100 смт Ярмолинці, вул.Пушкіна,2;

Перспективні можливі точки зростання у Хмельницькій області

Центр та навколишні сільради	Чисельність населення по громадах	Кількість поселень
.м. Нетішин	34,8	1
Полянська	1,257	4
Старокривинська	1,371	2
всього	37,428	5
м. Славута	34,8	1
Бачманівська	0,379	1
Варварівська	0,899	2
Крупецька	1,761	2
Марачівська	0,384	1
Миньковецька	1,415	3
Улашанівська	2,472	3
Цвітоська	1,761	3
	43,871	
Берездів(ська)	2,302	5
Горицька	1,214	2
Дяківська	0,696	2
Киликийська	0,835	1
М Правутинська	0,618	1
Манятинська	1,032	2
Мирутинська	1,039	2
Мухарівська	0,687	2
Ногачівська	0,472	2
Печиводська	0,549	2
Піддубецька	0,652	3
Ставичанська	0,798	2
Сьомаківська	0,452	1
Хвощівська	0,732	2
Хоровецька	1,496	3
	13,574	
Ганнопіль(ська)	2,390	5
Волицька	0,836	2
В Правутинська	0,497	1
В Скнитська	1,509	3
Головлівська	0,677	2
Довжківська	0,852	1
Жуківська	0,658	1
Іванівська	0,770	2
Клепачівська	0,732	1
Лисиченська	0,744	3
М Скнитська	0,899	2
Хоняківська	0,956	3
	11,520	

Ізяслав(ська)	18,500	1
Білівська	1,379	4
Клубівська	2,641	3
Лютарська	1,964	4
Мислятинська	1,200	4
Радошівська	2,036	2
Ріпківська	0,716	1
Сошненська	0,671	4
Топорівська	0,471	2
Тишевицька	0,668	3
	30,246	
Плужне(янська)	3,644	4
Білотинська	0,403	3
Борисівська	1,602	2
Дертківська	0,423	2
Кунівська	1,152	4
Коритненська	0,551	2
Шекеринецька	0,856	3
	8,631	
Теліженецька	1,159	5
Білогородська	1,814	2
В.Пузирківська	0,563	3
Двірецька	0,792	5
Завадинецька	0,508	3
Ліщанська	1,198	6
Михнівська	1,370	3
М'якотівська	2,292	5
Новосільська	1,159	2
Поліська	0,695	1
Сахновецька	0,989	3
Тернавська	0,849	2
Христівська	0,752	2
Щуровецька	1,034	4
	15,174	
Білогірська	6,477	5
В.Боровицька	0,587	2
Вікнинська	0,478	3
Гулівецька	1,055	3
Денисівська	0,896	3
Залузька	1,277	4
Йосиповецька	0,563	3
Квітневська	1,270	4
Кур'янківська	0,762	3
М.Боровицька	0,890	5
Мокроволянська	1,888	3
Перерослівська	1,012	3
Сивківська	0,655	2
Семенівська	0,686	2

Ставищанська	1,220	4
Хорошівська	1,419	3
Юровецька	1,209	3
	22,344	
Ямпільська	4,228	5
Вільшаницька	0,645	2
Воробіївська	1,066	3
В'язовецька	1,132	2
Довгалівська	0,615	2
Микласька	0,532	1
Сушовецька	0,542	2
	8,760	17
Теофіпольська	2,700	1
Бережинецька	1,430	2
В. Полівська	1,062	1
Волицька	2,311	1
Воронівецька	1,260	2
Ільковецька	1,610	2
Кунчанська	1,431	2
Лідихівська	1,166	4
Михнівська	3,413	1
Новоставецька	1,720	3
Олійницька	0,669	3
Поляхівська	1,281	3
Святецька	1,659	3
Турівська	0,864	2
Човгузівська	1,660	3
	24,236	
Базалійська	3,458	1
Борщівська	1,237	2
В. Лазучинська	2,129	2
Гаврилівська	2,233	4
Гальчинецька	1,003	4
Карабіївська	0,898	2
Михиринецька	2,317	2
Ординецька	0,882	3
Шибенська	2,790	2
Богданівська	0,613	2
Поповецька	0,873	4
Чухелівська	0,856	3
Шмирківська	0,754	2
Новогреблівська	0,531	2
	20,574	
Шепетівка(ська)	46,6	1
Вовківецька	0,500	2
В. Решнівська	0,900	3
Городищенська	2,800	3

Мокіївська	1,500	3
Новицька	1,400	4
Плесенська	1,500	2
Пліщинська	1,100	1
Серединецька	0,900	2
Судилківська	7,500	5
Хролинська	2,300	5
	67	
Грицівська	4,500	2
Вербовецька	1,400	3
В. Шкарівська	1,300	3
Коськівська	1,200	1
Ленківська	1,100	2
Лотівська	0,500	2
Рожичанська	0,600	3
Ст. Бейзимська	0,800	4
Чотирбоцька	1,400	1
Білецька	0,508	1
М.Шкарівська	0,602	2
Микулинська	0,873	1
Н.Лабунська	1,815	4
Сасанівська	0,638	2
Губчанська	1,122	4
Пеньківська	1,246	6
Стецьківська	0,772	5
	20,376	
Михайлюцька	2,500	6
Городнявська	1,600	5
Корчицька	1,900	3
Рилівська	0,700	4
	6,700	
Полонська	22,666	2
Бражинецька	1,024	3
Буртинська	1,258	4
В.Березенська	2,277	4
В.Каленицька	0,976	3
Котелянська	0,803	1
Котюржинецька	0,703	3
Кустовецька	1,290	3
Новоселицька	3,536	2
Онацковецька	0,727	2
Прислуцька	1,237	3
Роговичівська	0,742	3
Понінківська	8,056	3
	45,295	
Старокостянтинів(ська)	34,7	1
Баглаївська	1,227	4

Березненська	1,213	7
Великомацевицька	1,247	4
Великочернятинська	1,934	3
Вербородинська	0,524	2
Веснянська	0,956	3
Волице-керекишинська	0,509	2
Григорівська	2,436	2
Ілляшівська	0,509	1
Капустинська	0,348	1
Миролубненська	2,584	5
Немиринецька	0,839	4
Огіївська	0,862	4
Пашковецька	2,221	3
Радковецька	1,036	4
Решнівецька	0,558	1
Самчиківська	1,769	2
Самченецька	0,690	2
Сахновецька	2,479	4
Сербинівська	2,267	4
Сковородецька	0,979	3
	61,887	
Староостропільська	1,507	2
Вишнопільська	1,594	4
Іршиківська	1,252	4
Коржівська	0,708	2
Ладигівська	1,295	2
Чорнянська	0,582	3
Воробіївська	0,665	1
Мшанецька	0,393	1
Ожарівська	0,484	2
Пасічнянська	1,775	3
Харковецька	0,467	1
Цимбалівська	0,739	2
	11,461	
Старосинявська	7,700	5
Адампільська	1,466	3
Бабинська	0,872	2
Заставецька	2,204	5
Івківська	0,932	3
Новосинявська	1,169	1
Пилявська	1,716	5
Паплинецька	1,072	2
Сьомаківська	0,922	4
Залісянська	0,910	2
Пилявківська	0,701	2
Лисанівська	1,078	2
	20,742	
Красилівська	20,028	1

В.Зозулинецька	1,326	5
Веселівська	0,604	3
Волицька	1,201	3
Воскодавинська	0,335	1
Глібківська	0,405	3
Друженська	0,952	1
Западинська	1,190	2
Заслучненська	1,734	4
Заставківська	0,605	1
Котюржинецька	0,694	2
Кузьминська	1,995	1
Лагодинецька	0,934	1
М.Клітнянська	1,621	7
Митинецька	1,385	4
Михайловецька	1,024	3
Чепелівська	1,056	1
Чернелівська	1,861	6
Щиборівська	2,290	4
Яворовецька	1,341	2
	42,581	
Антонінська	3,472	3
Васьківчицька	0,624	2
В.Медведівська	0,529	2
В.Орлинська	0,967	2
В.Салиська	0,469	3
Гриценківська	0,886	4
Корчівська	0,756	1
Кременчуківська	2,482	5
Криворудська	0,658	3
Кульчинівська	1,113	1
Кульчинківська	0,732	1
Ледянська	1,192	4
Манівецька	0,596	1
Печеська	0,924	2
Росоловецька	0,670	1
Севрюківська	0,668	2
Терешківська	0,881	3
	17,619	
Летичів(ська)	11,000	1
Горбасів с/р	0,657	2
Грушківці с/р	1,213	2
Козачки с/р	0,857	3
Кудинка с/р	0,637	3
М-Вербецький с/р	0,463	2
Рудня с/р	0,994	4
Сахни с/р	0,408	3
Снітівка с/р	0,557	3
Суслівці с/р	2,142	5
Чапля с/р	0,626	2

Ялинівка с/р	1,309	6
	20,863	
Меджибіж(ська)	2,800	2
Волосівці с/р	0,518	1
Голосків с/р	1,575	2
Гречинці с/р	1,012	3
Митківці с/р	0,540	1
Требухівка с/р	3,332	3
Шрубків с/р	1,050	2
Ярославка с/р	0,742	1
Аркадіївецька	0,500	1
Бахматовецька	0,600	1
Гнатовецька	1,000	2
Масівецька	0,900	1
Пархомівська	1,000	1
Пирогівська	1,600	2
Терешовецька	1,000	2
Шпичинецька	0,500	1
	18,669	
Голенищево	1,549	6
Вовковинці	3,383	3
Галузинці	0,654	2
Городище	0,454	1
Гришки	0,398	2
Згарок	0,659	5
Клопотівці	0,644	3
Кориченці	0,755	1
М. Чернелівецький	0,838	4
Радівці	0,908	2
	10,242	
Деражня(нська)	10,300	1
Божиківці	1,583	3
Волоське	0,721	2
Гатна	0,735	2
Зяньківці	0,898	2
Кальня	0,700	3
Копачівка	0,827	1
Нижне	1,056	3
Новосілка	1,171	3
Пилипи	0,411	1
Шпиченці	1,402	3
Шиїнці	0,260	1
Яблунівка	1,483	4
Явтухи	0,641	1
Лозове	1,600	1
	23,788	
Хмельницький(ка)	254,4	1

Давидковецька	2,000	1
Копистинська	3,100	5
Л.Гринівецька	2,300	2
Малашовецька	1,000	2
Малиницька	1,600	2
Олешинська	3,800	4
Пашковецька	0,900	2
Печеська	0,600	2
Розсошанська	2,000	4
Ружичанська	2,500	2
Стуфчинецька	1,200	2
Шаровечківська	3,300	2
Шумовецька	0,600	1
Скаржинецька с/р	1,823	3
	281,123	
Чорно-Острівська	3,500	1
Антонівська	0,900	2
Везденецька	0,500	2
Водичківська	0,700	2
Грузевицька	2,000	1
Захаровецька	0,900	3
Миколаївська	0,600	2
Осташковецька	1,000	1
Педосовецька	1,400	3
Рідкодубська	1,100	2
Ставчинецька	0,800	2
Чабанська	0,700	3
Череповецька	0,600	1
	14,700	
Гвардійська	4,000	4
Андрійковецька	0,600	1
Гелетинецька	0,900	1
Жучковецька	0,800	2
Райковецька	1,500	1
Москалівська с/р	1,196	3
Варовецька	0,549	1
Остапковецька	0,773	3
Хмелівська	0,426	1
Новосвітська	0,781	5
	11,525	
Михайлівська	1,345	4
Богданівці	0,910	2
Загінці	0,765	1
Коржівці	0,534	1
Мазники	0,738	1
Маниківці	1,210	1
Яськівці	0,911	2
Баламутівська с/р	0,877	2

Баранівська с/р	0,485	2
Вербецька с/р	0,547	1
В.Мурована с/р	0,619	1
Виноградівська с/р	0,741	2
Монастироцька с/р	1,056	3
Пасічнлянська с/р	0,681	3
Грим"ячка	0,837	1
Яснозір"я	1,046	3
	13,302	
Віньківці(Віньковецька)	8,030	4
Адамівська	1,100	1
Великоолексан.	0,955	2
Говорівська	0,997	2
Дашківці	1,255	1
Женишківці	1,748	2
Зіньків	2,549	2
Зоряне	0,696	1
Карачіївці	1,605	4
Мд.Олекс.	1,249	2
Нетечинці	1,320	3
Осламів	1,454	1
Охрімівці	1,889	2
Петраші	1,919	2
Пил.-Олекс.	0,934	1
Покутинці	0,829	2
	28,529	
Ярмолинецька	8,911	2
Антоновецька с/р	0,753	2
Боднарівська с/р	0,437	2
Буйволовецька с/р	0,640	1
Жилинецька с/р	0,974	2
Кадіївська с/р	1,169	3
Правдівська с/р	1,236	2
Соколівська с/р	1,833	1
Сутковецька с/р	1,465	2
Томашівська с/р	1,768	2
Шарівська с/р	1,235	1
Ясенівська с/р	0,823	1
	21,244	
Солобковецька (Солобківці)	2,382	1
Косогірська с/р	0,521	1
Глушковецька с/р	1,474	2
Проскурівська с/р	1,528	2
Савинецька с/р	0,830	1
Соснівська с/р	0,555	1
Стріховецька с/р	0,740	1
Тарасівська с/р	0,456	1

Тернава	0,785	2
Лошківці	1,108	1
Маліївці	1,265	3
Міцівці	1,517	1
Морозів	1,000	3
Томашівка	1,236	1
Тинна	0,775	1
М.Карабчіїв	0,525	1
Удріївці	0,531	1
сmt. Дунаївці	2,758	1
	19,986	
Дунаївці(цька)	17,349	1
Вихрівка	0,937	2
Воробіївка	1,156	2
Голозубинці	1,045	1
Гірчична	0,687	1
Гута Якцівці	0,901	5
Залісці	1,320	1
Зеленче	1,362	1
Іванківці	0,878	2
Маків	5,567	4
Михайлівка	1,001	2
Нестерівці	1,535	1
П.Мукарів	1,033	2
Чаньків	2,108	3
Рахнівка	1,588	3
Ганнівка	0,735	1
Дем"янківці	0,537	1
Держанівка	0,567	2
Рачинці	0,773	1
Ставище	0,635	1
Січинці	0,883	1
	42,597	
Волочиська	20,432	1
Авратинська	0,672	3
Гарнишівська	0,990	3
Завалійківська	1,115	1
Зайчиківська	0,500	2
Клининська	0,725	1
Копачівська	2,005	3
Курилівська	0,638	1
Маначинська	0,765	1
Ожиговецька	0,523	3
Полянська	1,196	3
Порохнянська	0,480	1
Сарнівська	0,651	2
Соломнянська	1,872	3
Тарнорудська	0,625	2
Федірівська	1,448	4

Щаснівська	0,855	1
Яхновецька	1,352	3
Користовецька	2,298	2
Рябіївська	0,523	2
ВОЧКОВЕЦЬКА	0,543	1
	40,208	
Наркевицька	2,733	2
Війтовецька с-щина	0,937	1
Бокиївська	0,598	2
Бронівська	0,799	2
Бубнівська	1,576	3
Зеленецька	0,605	1
Кривачинська	0,990	1
Криштопівська	0,439	1
Купільська	1,094	2
Павликовецька	0,466	2
Пахутинецька	0,710	3
Петриковецька	0,552	2
Писарівська	1,818	1
Трительницька	0,592	2
Холодецька	0,680	2
Чернявська	0,845	3
ДЗЕЛЕНЕЦЬКА	0,531	3
	15,965	
Городоцька (Городок)	17,500	1
Бедриковецька	1,427	2
Жищинецька	1,459	2
Кузьминська	1,117	2
Лісоводська	2,954	2
Новопорічанська	1,060	3
Пільноолексинецька	0,862	1
Підлісноолексинецька	0,991	2
Чорниводська	2,809	3
Лісогірська	0,823	1
Яромірська	2,215	3
Купинська	1,506	3
Старопісочанська	0,956	2
Скіпчанська	1,247	2
Крем'янська	1,058	2
	37,984	
Сатанівська	2,600	1
Клинівська	2,387	1
Немиринецька	0,784	2
Іванковецька	1,605	2
Кам"янська	0,902	2
Юринецька	2,400	5
Курівська	0,732	4
Бубнівська	0,896	3

Хоптинецька	1,286	5
Веселецька	0,667	3
Радковицька	1,716	3
	15,975	
Чемеровецька(Чемерівці)	5,400	1
смт.Закупне	1,400	1
Андріївська	0,712	1
Бережанська	1,186	1
Вівсянська	0,951	2
Вільховецька	1,696	3
Голенищівська	0,589	2
Гусятинська	1,870	3
Зарічанська	1,651	2
Івахновецька	1,333	1
Кугаєвецька	1,625	1
Кутковецька	1,581	2
Летавська	2,238	5
Почапинецька	1,315	2
Свіршовецька	2,285	3
Сокиринецька	1,063	3
Хропотівська	0,880	1
Шидловецька	1,532	5
Юрковецька	1,432	2
Ямпільчицька	0,776	1
	31,515	
Смотрицька(Смотрич)	2,871	4
Балин	2,192	2
Лисогірка	0,517	1
Рудка	0,852	1
Чечельник	1,177	2
Стара Гута	0,992	1
Великокарабчіївська	1,112	2
Більська	1,466	1
Вишнівчицька	3,068	3
Залучанська	1,478	2
Степанівська	0,718	1
Слоб-Смотрицька	0,961	4
Циківська	1,178	2
Чорнянська	1,335	2
Нігинська	2,333	2
	22,250	
Новоушицька(Нова Ушиця)	7,359	1
Браїлівська	1,703	3
Вільховецька	3,024	4
Заміхівська	1,142	3
Івашковецька	1,592	2
Куражинська	1,355	3
Кучанська	1,486	1

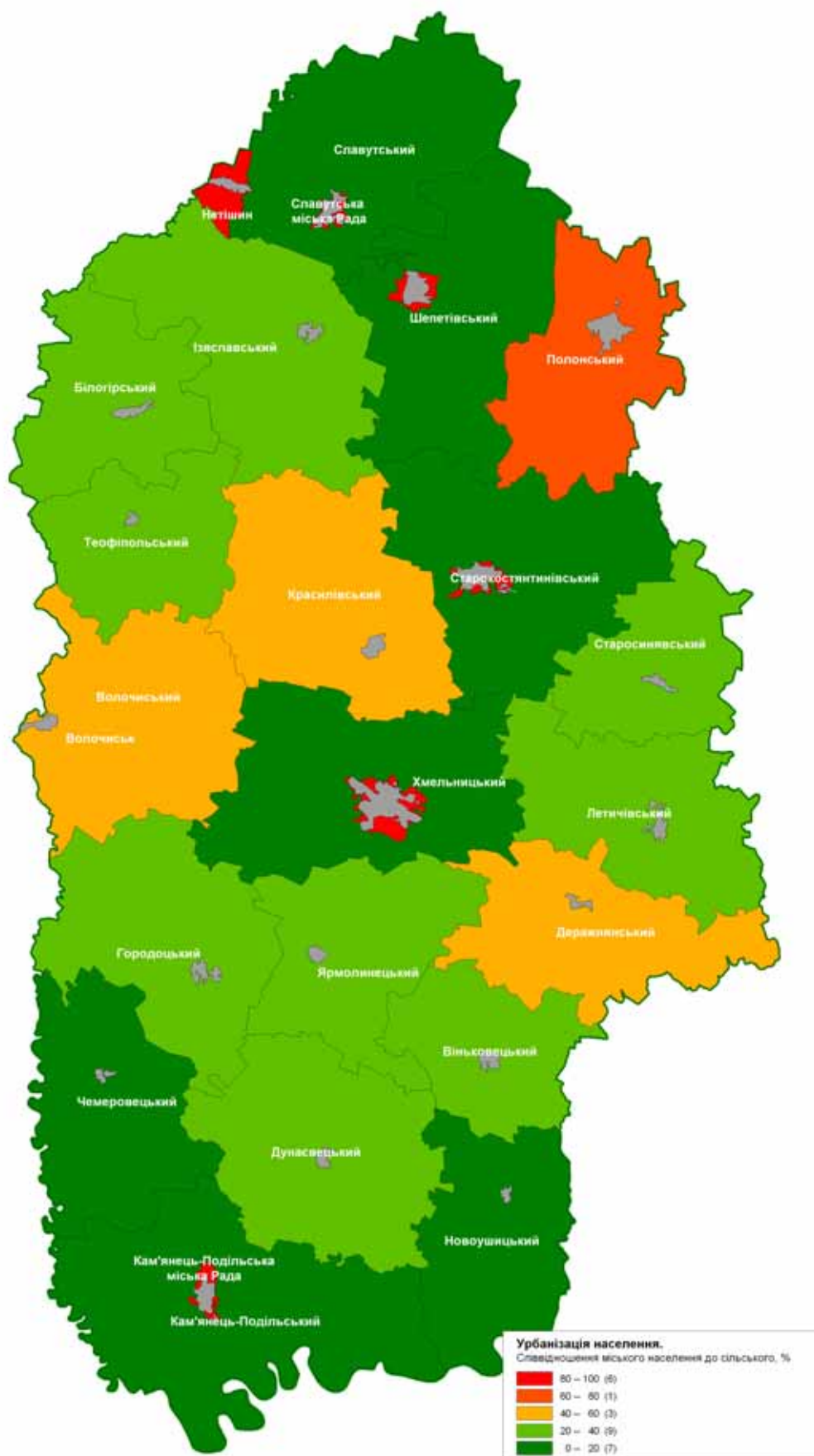
М-Стружківська	1,267	3
Песецька	0,984	1
Пилипковецька	1,143	2
П-Хребтіївська	1,665	4
Ставчанська	1,710	4
Стругська	1,646	1
	26,076	
Миньківці	1,457	3
В.Жванчик	2,049	5
В.Побійна	1,140	1
Лисець	1,013	1
М.Кужелівка	1,043	4
Сивороги	0,615	2
Сокілець	0,653	1
М,Побіянка	0,804	3
В.Кужелова	0,771	1
Бучайська	0,539	2
Глібівська	1,393	6
Капустянська	1,437	2
Отроківська	1,966	5
	14,880	
Кам'янець-Подільський	99,5	1
Абрикосівська	0,618	2
Врублівецька	1,249	3
Голосківська	2,795	3
Гринчуцька	0,699	3
Гуменецька	5,320	6
Дерев'янська	0,851	4
Довжоцька	5,094	2
Жванецька	1,682	2
Зіньковецька	0,856	1
Завалецька	1,263	4
Кадіївська	1,938	2
Калачковецька	2,283	5
Кам'янська	2,009	1
Китайгородська	1,158	3
Княжпільська	0,791	1
Колибаївська	3,496	4
Кульчіївецька	1,860	4
Ластовецька	1,102	3
Пановецька	1,767	3
Рихтецька	1,386	2
Рудська	2,098	3
Сл.Кульчіївецька	3,511	4
Сл. Рихтецька	2,473	4
Сокільська	0,982	4
Супруньковецька	0,605	2
Устянська	3,278	7
Ходоровецька	2,351	3

	153,968	
Стара Ушиця(Староушиька)	3,314	2
Грушківська	1,566	3
Колодіївська	1,066	1
Крушанівська	0,782	1
Нефедівська	0,881	2
Подільська	0,833	1
Чабанівська	1,526	4
Березівська	1,325	2
Борсуківська	0,938	2
Вахновецька	0,664	2
З-Куриловецька	1,821	2
Косиковецька	0,833	2
	15,549	
Орининська	3,714	3
Думанівська	0,863	1
Залісецька -1	1,372	2
Залісецька -2	0,949	2
Підпилип'янська	0,705	2
Приворотська	1,573	4
Шустовецька	1,328	4
Гуківська	1,644	4
Жабинецька	0,715	1
Жердянська	1,590	1
Кормильчанська	1,047	2
Кочубіївська	0,980	1
Красноставська	1,116	1
П"ятничанська	0,592	1
Пуклякська	0,724	2
	18,912	

Карта . Віддаленість районів від обласного центру

Карта урбанізації області.

**Карта . Транспортні магістралі області
(залізниці та вантажопотік по ним)**

Карта . Зібрано податків на одну особу

Сайти з інформацією про Хмельницьку область:

- <http://www.castles.com.ua/kamianecyna.html> - замки і храми України та області
- <http://www.nedaleko.com.ua> є інформація про цікаві місця і маршрути індивідуального туризму у т.ч. по Хмельницькій області
- <http://www.tup.km.ua> сайт Хмельницького нацуніверситету
- <http://pdatu.edu.ua> Подільський аграрно-технічний університет
- <http://who-is-who.com.ua/bookmaket/develop2008/22/137.html> книги про Хмельницьку область
- <http://www.derev.org.ua/khm/khm.htm> - дерев'яні храми Хмельниччини
- <http://www.derev.org.ua/khm/yukhymivtsi.htm>
- <http://ukraine.kingdom.kiev.ua/region/22/sokilets.php> пам'ятки України, Сокілець
- http://sd.net.ua/2009/10/12/khmelnicka_oblast.html - агентство стратегічних досліджень, децю про Хмельницьку область